

TIS

Transparency International Slovensko

Juraj Nemeč
Jiří Vlček

Etický kódex a Pakt integrity vo verejnom obstarávaní

2003

TRANSPARENCY INTERNATIONAL SLOVENSKO

Vydané s podporou USAID a INEKO

**ETICKÝ KÓDEX A PAKT INTEGRITY
VO VEREJNOM OBSTARÁVANÍ**

Juraj Nemec
Jiří Vlach

ETICKÝ KÓDEX A PAKT INTEGRITY VO VEREJNOM OBSTARÁVANÍ

Redaktor: Miroslav Kollár

© Transparency International Slovensko, Bratislava 2003
Všetky práva vyhradené.

Transparency International Slovensko
Bajkalská 25
827 18 Bratislava 212
tel.: 02/534 110 20, fax: 02/582 33 487
www.transparency.sk, tis@transparency.sk

Vydal: Róbert Vico - vydavateľstvo

ISBN 80-89041-65-5

Transparency International Slovensko

ETICKÝ KÓDEX A PAKT INTEGRITY VO VEREJNOM OBSTARÁVANÍ

Juraj Nemec
Jiří Vlach

Bratislava
2003

Vydané s podporou USAID a INEKO

Transparency International Slovensko (TIS) je nezisková, nestranička mimovládna organizácia so sídlom v Bratislave. Je národnou pobočkou celosvetovej organizácie Transparency International, ktorá bola založená v roku 1993 a má sídlo v Berlíne. Medzi hlavné ciele TIS patrí predovšetkým podpora a presadzovanie takých demokratických hodnôt v živote spoločnosti, akými sú transparentnosť, dôvera, čestnosť a integrita, ktoré významným spôsobom napomáhajú bojovať proti korupcii.

TRANSPARENCY INTERNATIONAL SLOVENSKO

Bajkalská 25, 827 18 Bratislava 212

tel: 02/5341 10 20, fax: 02/5823 34 87

Členovia Aliancie za transparentnosť a boj proti korupcii:

Milan Banas

Anna Butašová

Iveta Griačová

Eugen Jurzyca

Mária Kolaříková

Zdenko Kováč

Katarína Mathernová

Grigorij Mesežnikov

Vladimír Pirošík

Oľga Reptová

Emília Sičáková

Dušan Staněk

Juraj Stern

Soňa Szomolányi

Jiří Vlach

Daniela Zemanovičová

Obsah

ÚVOD	7
ČASŤ A:	
Etický kódex verejného obstarávania	11
1. SYSTÉM ETICKÝCH KÓDEXOV A ICH UPLATNENIE VO VEREJNOM OBSTARÁVANÍ	11
2. ETICKÉ KÓDEXY ŠTÁTNEHO/VEREJNÉHO ZAMESTNANCA	12
3. ETICKÝ KÓDEX VEREJNÉHO OBSTARÁVATEĽA	13
3.1. ETICKÝ KÓDEX VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA: The Purchasing Management Association of Canada	14
3.2. ETICKÝ KÓDEX VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA: The California State University Long Beach Purchasing Office	17
3.3. ETICKÝ KÓDEX VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA: Williamson County	18
3.4. ETICKÝ KÓDEX VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA: The National Institute of Governmental Purchasing	19
4. NÁVRH POSTUPU TVORBY ETICKÝCH KÓDEXOV VO VEREJNOM OBSTARÁVANÍ V SR	20
4.1. VZOROVÝ ETICKÝ KÓDEX VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA	20
4.2. INDIVIDUALIZOVANÝ ETICKÝ KÓDEX VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA	22
5. SYSTÉM KONTROLY DODRŽIAVANIA ETICKÝCH KÓDEXOV VO VEREJNOM OBSTARÁVANÍ	22
LITERATÚRA	23
PRÍLOHA 1 Etický kódex štátneho zamestnanca SR	24
PRÍLOHA 2 Etický kódex verejného zamestnanca Českej republiky	26
PRÍLOHA 3 Etický kódex vydaný Federálnym úradom pre etiku verejnej správy USA (www.usoge.gov)	28
ČASŤ B	
Pakt integrity	31
1. RIZIKO KORUPCIE PRI VEREJNOM OBSTARÁVANÍ	31

2. HISTÓRIA VZNIKU A PÔSOBENIA PAKTOV INTEGRITY	31
3. PODSTATA A VPLYVY PAKTU INTEGRITY	32
3.1. VPLYVY NA OBSTARÁVATEĽOV	33
3.1.1. Priame pôsobenie Paktu integrity na verejného obstarávateľa	33
3.1.2. Nepriame pôsobenie Paktu integrity na verejného obstarávateľa	34
3.2. VPLYVY NA PODNIKATEĽOV	36
3.2.1. Priame pôsobenie Paktu integrity na uchádzača	36
3.2.2. Nepriame pôsobenie Paktu integrity na uchádzača	36
4. OBSAH A FORMA PAKTU INTEGRITY	37
4.1. PAKT INTEGRITY AKO OBOJSTRANNÝ ZÁVÄZOK	39
4.1.1. Záväzky verejného obstarávateľa	40
4.1.2. Záväzky uchádzača	41
4.2. SANKCIE ZA NEPLNENIE ZMLUVNÝCH ZÁVÄZKOV	43
4.3. DOBA PLATNOSTI	44
4.4. RIEŠENIE SPOROV	44
4.5. PODPISY ZMLUVY	45
5. VŠEOBECNÁ ZMLUVA PAKTU INTEGRITY A JEJ INDIVIDUALIZÁCIA	45
6. APLIKÁCIA PAKTOV INTEGRITY V SLOVENSKEJ REPUBLIKE	46
7. KEDY UPLATŇOVAŤ PAKT INTEGRITY?	47
PRÍLOHA	
Vzor Paktu integrity (zmluvy o protikorupčných opatreniach)	49

ÚVOD

Korupcia patrí medzi hlavných nepriateľov spoločenského a hospodárskeho života. Korupcia má mnoho foriem a zásadným spôsobom deformuje podvedomie spoločnosti ako celku a jej jednotlivých hospodárskych skupín, vedie k postojom „ak môžu ostatní, môžem aj ja“ a „ak môžu tí hore, môžu aj všetci ostatní“. Spôsobuje spoločnosti veľké hospodárske škody, ktoré v rámci verejných výdavkov vždy niekto musí zaplatiť. Ten „niekto“ je nakoniec vždy občan. Všeobecne sa uznáva, že výraznejšie než hospodárske škody sú škody, vznikajúce v oblasti etiky spoločnosti, ktoré sa následne znovu objavujú ako nové hospodárske škody. Niet pochybnosti o tom, že tieto skutočnosti si uvedomujú všetky demokratické vlády.

Aj v Slovenskej republike patrí v súčasnosti boj proti korupcii a úplatkárstvu medzi **tri najvyššie priority vládneho programu**. Je to zložitý, náročný, dlhotrvajúci a nepretržitý boj, ktorého výsledky sa dosahujú len postupne a pomaly, akoby neboli úmerné vynaloženému úsiliu a času. Zložitost' tohto boja je v tom, že ho treba viesť na viacerých frontoch súčasne, v oblasti výkonu verejnej správy (verejnú obstarávanie, licencie, privatizácia, obsadzovanie funkcií, a ďalšie), v legislatíve a jej implementácii, v pravidlách etického správania spoločnosti, jej skupín aj jednotlivcov a v dodržovaní týchto pravidiel, v organizácii spoločenských a hospodárskych činností, a to od celospoločenskej úrovne až po úroveň jednotlivých prípadov a jednotlivcov.

Osobitnú pozíciu má boj proti korupcii a úplatkárstvu vo verejnom obstarávaní. Mnohé fakty nasvedčujú tomu, že verejnú obstarávanie predstavuje jeden z mimoriadne významných zdrojov korupcie vo verejnej správe na Slovensku¹. Príčin tohto nepriaznivého stavu je viac, či už objektívneho alebo subjektívneho charakteru. V prvom rade je potrebné si uvedomiť, že v oblasti verejného obstarávania ide o obrovský objem finančných prostriedkov. Odhaduje sa, že vyspelé krajiny sveta vynakladajú na verejnú obstarávanie v priemere viac ako 10 % štátneho rozpočtu (čo napríklad v SR predstavuje trh o objeme na úrovni cca 100 mld. Sk). Len podľa oficiálnej štatistiky, ktorá nezachytáva všetky prípady, sa v období do roku 2000 realizovalo v SR prostredníctvom verejného obstarávania ročne cca 50 mld. Sk.

Verejná správa a ďalšie organizácie napojené na verejné zdroje zabezpečujú tri veľké skupiny predmetov obstarávania - dodávky tovarov, nevyhnutných pre chod verejnej správy (napríklad vybavenie kancelárií, počítače, telekomunikačné zariadenia, dopravné prostriedky, kancelárske a hygienické potreby, energia, potraviny pre sociálne ústavy a pod.), služby (napríklad právnické, finančné, poradenské, mandátne, upratovacie, školiace, stravovacie, komunálne a pod.) a práce (napríklad investičné a stavebné práce, rekonštrukcie a modernizácie a pod.).

¹ Napríklad každoročné správy Najvyššieho kontrolného úradu SR opakovane uvádzajú, že zákon o verejnom obstarávaní je najviac porušovaným zákonom v SR. Mnohé z týchto porušení, ktoré NKÚ SR konštatuje, síce ani skutočnými porušeniami nie sú, iné (aj nezachytené) však predstavujú miliónové úniky verejných prostriedkov, z ktorých sa niekto výrazne obohatil.

Možnosť byť dodávateľom verejnej správy (organizácií napojených na verejné zdroje) pri verejnom obstarávaní prináša vybraným dodávateľom významné výhody. Ide o veľké dodávky, finančná úhrada za ne je v zásade spoľahlivá, objednávky sú stabilizované a zväčša opakované. To dodávateľovi prináša prinajmenšom primeraný zisk a pri kvalitnom plnení aj perspektívu ďalších objednávok. Preto majú podnikatelia o verejné obstarávanie mimoriadny záujem a sú pripravení a ochotní urobiť pre získanie verejných objednávok čokoľvek.

Túto okolnosť si dobre uvedomujú zamestnanci štátnej a verejnej správy, samosprávy a niektorých iných organizácií, ktorých zákon o verejnom obstarávaní definuje ako verejných obstarávateľov. V prípade, že by skutočne rešpektovali verejný záujem, mali by využívať pôsobenie trhového prostredia (ktoré sa aj na Slovensku postupne rozvíja) a súťažných metód verejného obstarávania na to, aby dodávky boli kvalitné a evidentne uspokojovali verejné potreby (od čoho závisí spokojnosť občanov s výkonom verejnej správy) a aby boli aj hospodárne (čo si vynucujú obmedzené rozpočtové prostriedky).

Zamestnanci verejných obstarávateľov však zo všeobecne známych príčin nie vždy obhajujú naozaj verejný záujem². Zároveň si práve v oblasti verejného obstarávania uvedomujú, že podnikatelia majú o ich objednávky mimoriadny záujem a sú pripravení vyjadriť svoju vďaku za to, že objednávku získali. Tento faktor motivácie ku korupcii má systémový charakter a nie je možné plne ho eliminovať.

Existenciu korupcie vo verejnom obstarávaní³ „podporujú“ aj ďalšie skutočnosti, napríklad nedostatky v legislatíve, to znamená v zákone o verejnom obstarávaní, v nadväzujúcich a súvisiacich predpisoch (alebo ich neexistencia) a vo všeobecne uznávaných štandardoch. Sem patria problémy s definovaním obstarávateľa, komplikované rozdelenie ustanovení špecifikujúcich postupy vo vzťahu k predmetu obstarávania, komplikovaná štruktúra a hierarchia metód obstarávania, stanovenie limitov ceny predmetu obstarávania, pri ktorom vzniká povinnosť použiť niektorú zo súťažných metód verejného obstarávania, nedostatočné rozpracovanie možností zjednodušovania obstarávania, najmä pri nízkej hodnote prípadu obstarávania a možnosti elektronického zverejňovania informácií o verejnom obstarávaní⁴.

Vplyvom objektívnych a subjektívnych faktorov dochádza k úmyselnému alebo neúmyselnému nekorektnému postupu pri realizácii obstarávania, ktorý zahŕňa širokú oblasť priameho porušovania a nedodržiavania predpisov a všeobecne uznávaných princípov verejného obstarávania, vedomého alebo nevedomého nepoužívania štandardov, nedostatky a nepresnosti v procese obstarávania, nepoužívanie osvedčených metód projektového riadenia (najmä pri riadení prác) a nedostatočnú kvalifikáciu obstarávateľov. Tento nekorektný postup umožňuje tiež ľahostajnosť verejnosti k nedostatkom verejného obstarávania, podporovaná nedostatočnou funkciou trhu v prechodovej etape hospodárskeho

² Pozri napríklad Stiglitz, 1996; Nemeč, 2001.

³ Bližšie pozri napríklad Vlach, 1998.

⁴ Bližšie pozri napríklad Nariadenie vlády SR z 8. 11. 2000 o zverejňovaní predbežných oznámení, oznámení o vyhlásení metód verejného obstarávania, súťažných podkladov a výsledkov verejného obstarávania.

mechanizmu. Tento stav spôsobuje nielen priame hospodárske škody, ale aj veľké spoločenské škody v oblasti etiky a morálky spoločnosti.

Aj keď sa podľa OECD (1999) za **hlavné príčiny existencie problémov v systéme verejného obstarávania** a nízkej miery jeho transparentnosti považujú najmä:

- nedostatočná politická vôľa presadiť dodržovanie predpisov,
- nejasný, neurčitý alebo dvojzmyselný jazyk predpisov,
- nedostatok disciplíny u pracovníkov, zaoberajúcich sa obstarávaním,
- nedostatočná kontrola,

pri riešení systému nie je možné opomenúť ani ďalšie rozmery, z ktorých sa v našom prípade budeme podrobne zaoberať **etickou stránkou verejného obstarávania**.

Vo vzťahu k osobám zabezpečujúcim obstarávanie v mene obstarávateľa OECD (1999) sa okrem iného požaduje, aby boli dostatočne preškolení a pripravení na výkon funkcií vo verejnom obstarávaní, mali k dispozícii všeobecne platnú štandardnú dokumentáciu, inštrukcie, ako pripraviť súťažné podklady, ponuky, ako otvárať a vyhodnocovať ponuky, uzatvárať zmluvy a viesť evidenciu, metodiku pre prípravu finančného ohodnotenia, zverejnenie súťažných kritérií a ich závažnosti, ako aj naplnenie ďalších štandardov, vyplývajúcich z noriem EÚ. Požaduje tiež existenciu systému získavania, prípravy a ďalšieho vzdelávania pracovníkov pôsobiacich vo verejnom obstarávaní, ich adekvátne finančné ohodnotenie a možnosť kariérneho postupu.

- potrebe a možnostiach regulácie etického rozmeru obstarávania na úrovni zamestnancov obstarávateľa sa OECD v tejto publikácii priamo nezmieňuje, ale o význame tohto rozmeru svedčia minimálne tieto fakty:
- veľká pozornosť, ktorá sa vo svete venuje otázkam etického kódexu štátneho a verejného zamestnanca,
- existencia množstva etických kódexov verejného obstarávateľa na makro i mikroúrovni.
- stále väčšia pozornosť, ktorá sa vo svete venuje problematike etiky aj na strane dodávateľa, napríklad rozširujúca sa prax uzatvárania tzv. Paktu integrity⁵.

Etiku v obstarávaní určujú rovnako obstarávatelia, ako aj uchádzači. Nutnosť správať sa eticky platí pre obidve strany, aj keď na každej z nich sa tento rozmer uplatňuje iným spôsobom. Na strane dodávateľa by mali platiť všeobecné princípy podnikateľskej etiky, ktoré možno pre konkrétny prípad špecifikovať prostredníctvom uzavretia „Integrity pact“. Vzhľadom na zameranie tejto publikácie sa však v ďalšom texte zameriame najmä na problematiku presadzovania etiky na strane obstarávateľa a jeho zamestnancov.

Pre boj s korupciou sa vo svete v ekonomicky vyspelých demokratických krajinách postupne vytvorila **sústava antikorupčných nástrojov, pôsobiacich v rôznych**

⁵ Ide o dobrovoľné dojednania medzi podnikateľmi a obstarávateľmi, ktoré smerujú k zabezpečeniu vysokej transparentnosti celého procesu a k obmedzeniu korupcie.

úrovniach procesu verejného obstarávania. Popri nástrojoch legislatívneho a štandardizačného charakteru ide najmä o nástroje zabezpečujúce dodržovanie všeobecných princípov verejného obstarávania, predovšetkým transparentnosti, uvedené v osobitnej publikácii TIS⁶.

Z hľadiska etického správania pri verejnom obstarávaní patria medzi **hlavné nástroje boja proti korupcii vo verejnom obstarávaní Etický kódex verejného obstarávania a Pakt integrity:**

- **Etické kódexy:** Na celospoločenskej úrovni a v úrovni všetkých účastníkov (obstarávateľov a záujemcov a uchádzačov) procesu verejného obstarávania pôsobí **všeobecný etický kódex verejného obstarávania**, ktorý usmerňuje ich celkové morálne správanie pri verejnom obstarávaní v nadväznosti na všeobecný etický kódex štátneho a verejného pracovníka a ktorý ich zaväzuje ako verejných zamestnancov v oblasti obstarávania aj ako privátne uchádzačské firmy a ich zamestnancov. Taký kódex musí byť všeobecne známy a uznávaný, a preto ho vyhlasuje niektorý ústredný orgán štátu (napríklad Úrad pre verejné obstarávanie) alebo niektorá celoštátna záujmová organizácia. Svoj **individualizovaný etický kódex** môže vyhlásiť každý verejný obstarávateľ a každá organizácia, uchádzajúca sa o verejné zákazky, pričom individualizácia sleduje najmä osobitosti predmetov obstarávania (tovarov, služieb a verejných prác). Aj individuálny etický kódex by mal byť verejne známy, a treba ho preto vhodne zverejňovať a odvolávať sa naň v podkladoch verejného obstarávania. Zvyšuje to dôveryhodnosť každej organizácie, podobne ako je to pri vyhlasovaní systému kvality danej organizácie. Možno sa časom dočkáme aj vyhlasovania (a dodržovania) etických kódexov záujmových organizácií, napríklad Zväzu stavebných podnikateľov Slovenska.
- **Pakt integrity** (zmluva o transparentnosti a protikorupčných opatreniach): Pôsobí v každom významnejšom prípade verejného obstarávania ako verejne oznámená súčasť povinných súťažných podkladov, upravujúca správanie a činnosť všetkých účastníkov daného prípadu verejného obstarávania a nadväzujúca na etický kódex verejného obstarávania. Aj Pakt integrity môže mať všeobecnú formu vyhláseného vzoru zmluvy (čo môže byť obdoba vzorov alebo príkladov zmlúv, vydávaných v nadväznosti na Obchodný zákonník), formu individualizovaného vzoru zmluvy jednotlivého verejného obstarávateľa (možno s diferenciaciou podľa predmetov obstarávania), zverejneného napríklad na internetovej stránke obstarávateľa alebo platnú formu zmluvy ako súčasť podkladov pre daný prípad verejného obstarávania.

Cieľom predkladanej štúdie je poukázať na základné súvislosti a problémy spojené s prípravou a uplatňovaním Etického kódexu verejného obstarávania a Paktu integrity v procesoch verejného obstarávania v SR.

⁶ Ursíny - Vlach, 2002.

ČASŤ A: Etický kódex verejného obstarávania

1. SYSTÉM ETICKÝCH KÓDEXOV A ICH UPLATNENIE VO VEREJNOM OBSTARÁVANÍ

Zavádzanie etických kódexov v systéme verejného obstarávania ako jedného z nástrojov riešenia problému korupcie, úplatkárstva, ale aj neefektívneho vynakladania verejných prostriedkov, sa musí realizovať v súlade s úpravami systému štátnej/verejnej služby. Príčiny sú zrejmé. Väčšina zamestnancov zodpovedných za výkon verejného obstarávania na strane obstarávateľa má priamo z titulu svojej pracovnej zmluvy status štátneho alebo verejného zamestnanca („public servant“). Pravdepodobne menšia časť, ktorá je formálne mimo systému štátnej/verejnej služby, však „de facto“ do tohto systému spadá, pretože „spravujú verejné prostriedky“, a preto by pre ňu mal platiť v podstate ten istý režim.

Zamestnancov obstarávateľa, zodpovedných za výkon verejného obstarávania, takto môžeme rozdeliť do nasledujúcich skupín⁷:

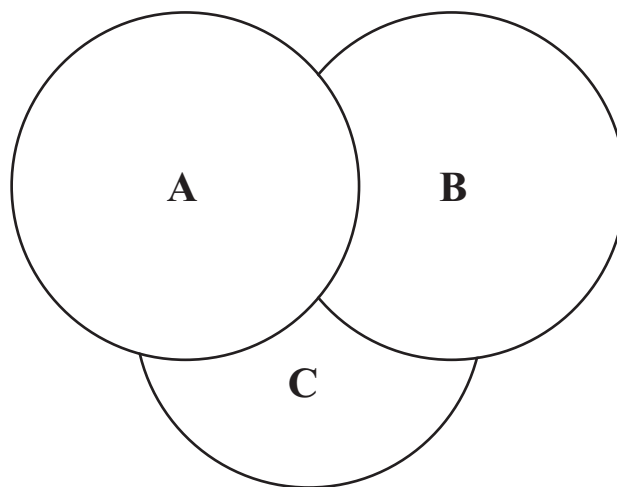
- a) zamestnanci v štátnej službe,
 - b) zamestnanci vo verejnej službe,
 - c) zamestnanci mimo systému štátnej alebo verejnej služby.
- **Zamestnanci v štátnej službe** - automaticky spadajú do režimu platného etického kódexu štátneho zamestnanca. Pre túto skupinu bude etický kódex verejného obstarávateľa doplnkovou normou („lex specialis“), reagujúcou na špecifiká verejného obstarávania.
 - **Zamestnanci vo verejnej službe** - všeobecne vo svete platí, že aj táto skupina zamestnancov sa efektívne riadi ustanoveniami príslušného etického kódexu verejného zamestnanca. Napríklad v USA vydáva Federálny úrad pre etiku etický kódex, ktorý platí pre všetkých výkonných verejných zamestnancov (priamo alebo sprostredkovane); z tranzitívnych krajín prijala etický kódex verejného zamestnanca napríklad Česká republika. V prípade, že verejný zamestnanec funguje v systéme, kde efektívne platí etický kódex verejného zamestnanca, potom aj pre túto skupinu by etický kódex verejného obstarávateľa bol len doplnkovou normou („lex specialis“), reagujúcou na špecifiká verejného obstarávania. V SR však takáto norma neexistuje, a preto vo vzťahu k obstarávateľom, ktorí sú v systéme verejnej služby momentálne chýba tak všeobecná norma - etický kódex verejného zamestnanca, ako aj špecializovaná norma - etický kódex verejného obstarávateľa.
 - **Zamestnanci mimo štátnej alebo verejnej služby** - podľa v súčasnosti platnej slovenskej legislatívy bude okruh osôb realizujúcich verejné obstarávanie na strane obstarávateľa a nachádzajúcich sa mimo štátnej alebo verejnej služby

⁷ Vychádzame z dikcie v SR platných zákonov o štátnej a verejnej službe

pomerne široký (pojem obstarávateľ je už dnes pomerne široko definovaný a pri uplatnení princípu „verejných prostriedkov“ ako rozhodujúceho faktora zakladajúceho povinnosť obstarávať - o čom sa uvažuje - by sa mohol okruh obstarávateľov ešte rozšíriť). Pre túto skupinu zamestnancov by sa tiež mala vytvoriť špecifická etická norma - etický kódex verejného obstarávateľa, ktorý môže prebrať niektoré aspekty etického kódexu verejného zamestnanca, ale mal by predovšetkým reagovať na samotný proces verejného obstarávania.

V súlade so všeobecne existujúcimi úpravami štátnej/verejnej služby by systém etických noriem pôsobiacich vo verejnom obstarávaní mohol byť znázornený nasledujúcim spôsobom:

Schéma 1
Etické normy vo verejnom obstarávaní

Poznámka:

A - Rovina všeobecných princípov verejnej služby (zákony o štátnej a verejnej službe).
B - Rovina verejného obstarávania (národný etický kódex verejného obstarávania a etické kódexy jednotlivých obstarávateľov).

C - Rovina dobrovoľných dohôd medzi podnikateľmi a obstarávateľmi („Integrity pacts“, etické kódexy dodávateľských organizácií).

2. ETICKÉ KÓDEXY ŠTÁTNEHO/VEREJNÉHO ZAMESTNANCA

Ako sme už naznačili, problém etiky verejných zamestnancov sa koncom dvadsiateho storočia stal súčasťou politických diskusií a postupne boli vo väčšine vyspelých krajín prijaté etické kódexy štátneho/verejného zamestnanca. Hodnoty a princípy uvedené v etickom kódexe definujú „ideálneho“ štátneho/verejného zamestnanca. Etický kódex obvykle obsahuje nasledujúce kľúčové hodnoty: služba verejnemu záujmu, rešpektovanie ústavy a zákonov, otvorenosť a transparentnosť, nestrannosť a nezávislosť, sebazdokonaľovanie a profesionalitu. Hlavným cieľom pritom nie je formálny vznik etického kódexu, ale presadenie jeho hodnôt a princípov v každodennom živote.

Dosiahnutie stavu, keď etický kódex nie je len „formálny papier“, ale v podstate záväzná právna norma, je v súčasných podmienkach nevyhnutným krokom, ktorý sa realizuje viacerými spôsobmi. Už spomenutý Federálny úrad pre etiku USA prostredníctvom neho štandardizuje a usmerňuje správanie verejných zamestnancov (nielen obstarávateľov) a usmerňuje podľa neho činnosť etických komisií, zriadených pri všetkých orgánoch verejnej správy. Všetci zamestnanci verejnej správy sú si vedomí povinnosti správať sa morálne a eticky, pretože etický kódex formuluje všetky „etické“ povinnosti jasne. Každý verejný zamestnanec si je vedomý toho, čo od neho etický kódex vyžaduje, lebo pri nástupe do zamestnania podpisuje záväzok, že etický kódex pozná, bude ho dodržiavať a že si je vedomý dôsledkov jeho nedodržiavania pre svoju osobu. Každé jeho správanie porušujúce kódexom stanovené morálne a etické povinnosti sa preto považuje za ich nielen vedomé, ale aj úmyselné porušenie - a ako také sa prerokúva podľa daných pravidiel v etickej komisii.

Vzhľadom na mimoriadny význam etického kódexu štátneho/verejného zamestnanca pre procesy verejného obstarávania, v prílohách 1 až 3 uvádzame vybrané príklady (Etický kódex štátneho zamestnanca v SR, Etický kódex verejného zamestnanca v ČR a Etický kódex vydaný Federálnym úradom pre etiku verejnej správy USA).

Už z naznačenej štruktúry etického kódexu pre etiku verejnej správy v USA je zrejmé, že ide o mimoriadne rozsiahly dokument, ktorý svojím obsahom plne pokrýva aj etické rozmery verejného obstarávania. Bežnou praxou v USA je preto stav, keď sa etické kódexy verejného obstarávateľa spracovávajú už len na úrovni jednotlivých organizácií.

3. ETICKÝ KÓDEX VEREJNÉHO OBSTARÁVATEĽA

Z obsahu predchádzajúcej časti a z porovnania komplexnosti slovenského etického kódexu štátneho zamestnanca a relevantného dokumentu v USA je zrejmé, že vytvorenie špecifických kódexov verejného obstarávateľa bude nevyhnutné. Etický kódex verejného obstarávateľa by mal zohrávať najmä nasledujúce úlohy:

1. Plniť funkciu všeobecného etického kódexu pre zamestnancov vykonávajúcich obstarávanie na strane obstarávateľa, nespádajúcich do systému štátnej služby.
2. Plniť funkciu špecializovaného etického kódexu pre všetkých zamestnancov vykonávajúcich obstarávanie na strane obstarávateľa.
3. Plniť funkciu normy definujúcej všeobecné a špecifické princípy verejného obstarávania, ku ktorej sa dobrovoľne prihlásia aj dodávateľské organizácie.

Z hľadiska verejného obstarávania by sa mal hlavný dôraz klásť na problematiku úplatkov, korupcie, na neoprávnené zvýhodňovanie v súťaži (prípravou podmienok a kritérií, ich nedodržiavaním alebo obchádzaním, neoprávneným poskytovaním informácií prinášajúcich výhody niektorému uchádzačovi a pod.), definovať, čo je spoločensky prípustné a únosné a čo treba robiť (napríklad stanoviť, čo je ešte spoločensky akceptovateľná „pozornosť“, a čo je už úplatok alebo korupcia, ako predchádzať úplatkom a korupcii a aké opatrenia proti nim prijať, ako úplatky a korupciu odhaľovať a ako ju trestať).

Tvorba a uplatňovanie etického kódexu verejného obstarávateľa sa môže realizovať centralizovaným, decentralizovaným a kombinovaným spôsobom. V prvom prípade pripraví návrh všeobecne platného etického kódexu verejného obstarávateľa príslušný orgán verejnej správy (zrejme Úrad pre verejné obstarávanie) a tento návrh prejde príslušným legislatívnym konaním a získa status všeobecne záväznej právnej normy.

V prípade decentralizovaného prístupu, ktorý je vo svete bežnejší, zodpovednosť za spracovanie a uplatňovanie etického kódexu verejného obstarávateľa nesú priamo obstarávateľské organizácie. Pre ilustráciu uvádzame príklady vybraných etických kódexov verejného obstarávateľa spracované na úrovni organizácií.

3.1. ETICKÝ KÓDEX VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA *The Purchasing Management Association of Canada*

ETICKÝ KÓDEX

Úvod

Podmienkou členstva v „Purchasing Management Association of Canada“ a k nej pridružených organizáciách je dodržiavanie stanov a ďalších vnútorných smerníc organizácie. Tento etický kódex vychádza z potrieb všetkých členov.

Definície

Pod názvom „Purchasing Management Association of Canada“ ďalej rozumieme ústredný orgán tohto združenia. Pod názvom *Inštitút* rozumieme oblastné organizácie „Purchasing Management Association of Canada“.

Pod názvom *Korporácia* rozumieme „The Corporation des approvisionnementneurs du Quebec“, ktorá je členom „Purchasing Management Association of Canada“.

Hodnoty a normy etického správania

A.

HODNOTY

Členovia pri svojom fungovaní a rozhodovaní dodržiavajú nasledovné hodnoty:

1.

Čestnosť a integrita

Dodržiavanie nenapadnuteľného štandardu integrity vo všetkých obchodných vzťahoch vo vnútri organizácií a v ich vonkajších vzťahoch.

2.

Profesionalita

Dosahovanie maximálnych štandardov profesionality vo všetkých aktivitách.

3.

Zodpovedný manažment

Optimálne využívanie zdrojov a maximalizácia prostredníctvom nich dosahovaných úžitkov.

4.

Služba vo verejnom záujme

Nezneužívanie postavenia pre osobný prospech, odmietnutie a ohlásenie všetkých nelegálnych aktivít.

5.

Dodržiavanie zákonnosti:

- a) Zákonov krajiny, v ktorej pracujú;
- b) Interných noriem *Inštitútov a Korporácie*;
- c) Závazkov vyplývajúcich z kontraktov.

B.

NORMY ETICKÉHO SPRÁVANIA

- 1. Záujem zamestnávateľskej organizácie je prvotný a jej interným normám správania je potrebné dôverovať.
- 2. Rešpektovanie rád kolegov a ich dodržiavanie tak, aby sa nenarušili zodpovednosti vlastného pracoviska.
- 3. Obstarávanie bez predsudkov s cieľom dosiahnuť maximálny úžitok za každý vydaný dolár.
- 4. Stále prehľbovanie znalostí o verejnom obstarávaní, vybudovanie postupov výkonu kompetencií.
- 5. Zúčastňovanie sa na ďalšom vzdelávaní s cieľom skvalitňovania individuálnej výkonnosti.
- 6. Podporovať čestnosť v podnikaní a oznamovať všetky formy nevhodných podnikateľských praktík.
- 7. Pozorne vnímať všetky aktivity smerujúce k podpore legitímneho podnikania.
- 8. Stimulovať všetkých ostatných k dodržiavaniu *Etického kódexu Purchasing Management Association of Canada a jej Inštitútov a Korporácie*.
- 9. Radiť a pomáhať ostatným kolegom pri výkone ich povinností.
- 10. Spolupracovať so všetkými organizáciami a jednotlivcami, ktorí sa podieľajú na rozvoji kvality verejného obstarávania.

Pravidlá a postupy

Pri uplatňovaní nasledujúcich pravidiel členovia dodržiavajú tieto postupy:

A.

ZVEREJNENIE PRÍPADNEJ OSOBNÉJ ZAJAINTERESOVANOSTI

Každý osobný záujem, ktorý by mohol obmedziť nestrannosť rozhodovania vo zverenej veci alebo ktorý by mohol spôsobiť podozrenie, že nestrannosť bude porušená, musí byť okamžite ohlásený zamestnávateľovi.

B.

NEVEREJNOSŤ A PRESNOSŤ INFORMÁCIÍ

Informácie získané pri výkone povinností nie sú verejné a nesmú byť zneužitú pre osobný prospech. Informácie poskytované pri výkone povinností musia byť presné, spoľahlivé a nesmú zavádzať.

C.
KONKURENCIA

Vyhnúť sa uplatneniu akýchkoľvek mechanizmov, ktoré by obmedzili rovnocenné konkurenčné prostredie, a to aj v prípadoch, keď je pokračovanie dlhodobej spolupráce s obchodným partnerom výhodné.

D.
DARY

Pre zachovanie imidžu a integrity členských organizácií, zamestnávateľov a profesie ako celku je zakázané prijímať v súvislosti s výkonom verejných funkcií dary a pozornosti, s výnimkou darov nízkej hodnoty. Výška a frekvencia prijímaných darov a pozorností nesmie, ani potenciálne, vzbudiť podozrenie na strane iných subjektov o tom, že by tieto dary mohli narušiť neustrannosť rozhodovania.

E.
DISKRIMINÁCIA A OBŤAŽOVANIE

Žiaden z členov nesmie vedome participovať na aktoch diskriminácie alebo obťažovania vo vzťahu k osobám, ku ktorým má profesionálne vzťahy.

F.
ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Členovia sú povinní uviedomovať si svoju zodpovednosť za tvorbu a ochranu životného prostredia, konzistentne s misiou a cieľmi svojej organizácie.

G.
VÝKLAD

V prípade pochybností o výklade týchto noriem, príslušný subjekt sa obráti na etickú komisiu na svojom *Inštitúte* alebo v *Korporácii*.

Výkon ustanovení kódexu

Pri výkone kódexu sa uplatňujú nasledujúce postupy (pokiaľ nenarušujú legislatívu príslušnej provincie). Prípady narušenia etického kódexu členmi asociácie sa nahlasujú etickým komisiám *Inštitútov* alebo *Korporácie*, ktoré ich ďalej riešia.

A.
SŤAŽNOSTI A UPOZORNENIA

1. Sťažnosti a upozornenia na porušenie etického kódexu sa podávajú písomne *Inštitútu* alebo *Korporácii*.
2. Po prijatí sťažnosti alebo upozornenia *Inštitút* alebo *Korporácia* písomne upovedomí zasielateľa o prijatí podania a zároveň písomne upozorní osobu, voči ktorej podanie smeruje, o tom, že sa voči nej vedie konanie a v akej veci.

B.
KONANIE

1. Konanie vo veci podania vedie príslušná etická komisia. V priebehu konania musí mať osoba, voči ktorej sa konanie vedie, právo na prezentovanie jej verzie o situácii.

2. Príslušná etická komisia spracuje v adekvátnom časovom limite správu, ktorú zašle prezidentovi *Inštitútu* alebo *Korporácie*. Táto správa obsahuje opis situácie a stanovisko, či sťažnosť je opodstatnená alebo nie, vrátane návrhu prípadnej sankcie.
3. Prezident zasiela osobe, voči ktorej sa konanie vedie, príslušné rozhodnutie. Na odvolanie sa poskytuje čas 30 dní.
4. Odvolanie sa zasiela písomne prezidentovi.
5. V prípade odvolania zvoláva prezident odvolaciu komisiu, na rokovanie ktorej sa prizýva osoba, ktorá podanie zaslala, osoba, voči ktorej sa konanie vedie, ako aj ďalšie osoby, ktoré by mohli pomôcť objasniť daný prípad.
6. Odvolacia komisia rozhodne do 30 dní od prijatia odvolania a jej rozhodnutie je konečné.

C.

SANKCIE

1. V prípade, že porušenie etického kódexu sa preukáže členskej organizácii, táto môže byť, podľa miery a charakteru porušenia, napomenutá, môže sa jej pozastaviť členstvo, alebo môže byť z asociácie vylúčená.
Detaily o prípadoch, keď členské organizácie porušili etický kódex sa vhodným spôsobom zverejňujú.
2. Sankcionovanie sa realizuje v súlade s vnútornými predpismi členov, *Inštitútu* alebo *Korporácie*.

3.2. ETICKÝ KÓDEX VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA

The California State University Long Beach Purchasing Office

Vzhľadom na to, že verejná služba sa vykonáva vo verejnom záujme, všetky rozhodnutia vo verejnom obstarávaní sa musia realizovať výlučne na základe zákona a interných predpisov univerzity. Zamestnanci univerzity majú zakázané prijímať (priamo aj nepriamo) akékoľvek výhody, dary, iné hodnotné predmety, ako aj prísluby budúcich výhod alebo kompenzácií.

ETICKÝ KÓDEX

„California State University Long Beach Purchasing Office“ sa týmto prihlasuje k etickému kódexu „California State University Procurement and Support Services Officers Association“. V pozícii verejných zamestnancov a zároveň odborníkov na verejné obstarávanie sa zaväzujeme poskytovať našim zákazníkom kvalitné služby a nestranne rozhodovať vo všetkých prípadoch, keď nás univerzita poverí konať v jej mene. Pri výkone našich aktivít a každodenných kontaktoch s dodávateľmi a zákazníkmi univerzity sa riadime nasledujúcimi hodnotami a štandardmi:

1. Realizácia obchodných činností na základe vzájomnej dôvery; trvanie na čestnosti a etickosti postupov zo strany všetkých účastníkov obstarávacích procesov.
2. Vyvarovanie sa všetkých nevhodných praktík a garantovanie rovnocenného konkurenčného prostredia pre všetkých potenciálnych dodávateľov v súlade s právnymi normami federácie, štátu a univerzity.
3. Odmietnutie všetkých osobných darov alebo pozorností od súčasných, ale aj

- potenciálnych dodávateľov.
4. Podporovanie pozitívnych vzťahov k dodávateľom a odberateľom, etické, čestné a pozorné správanie k ich predstaviteľom.
 5. Maximálna snaha o spravodlivé a vzájomne akceptovateľné riešenie prípadných nedorozumení s dodávateľmi.
 6. Vyhýbanie sa participácii v akejkoľvek aktivite/transakcii, ktorá by mohla byť považovaná za oblasť konfliktu osobného záujmu so záujmami univerzity.
 7. Poznanie a dodržiavanie obsahu a ducha legislatívy verejného obstarávania a uvedomovanie si právnych dôsledkov rozhodnutí pri verejnom obstarávaní.
 8. Podpora odbornosti obstarávania, využívanie možností ďalšieho vzdelávania a osobného rastu.

3.3. ETICKÝ KÓDEX VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA **Williamson County**

Závazok dodržiavať maximálnu mieru etických štandardov

Nakupovanie od preferovaných dodávateľov alebo vyhýbanie sa konkurenčnému výberu dodávateľa predstavuje zásadné porušenie dôvery verejnosti bez ohľadu na to, či sa tak stáva s cieľom dosiahnuť osobné výhody, na základe priateľstva, alebo z iných dôvodov. Vzhľadom na to, že zneužitie kúpnej sily miestnej samosprávy sa trestne postihuje, a na to, že k mnohým narušeniam dochádza z dôvodu nedostatku jasných smerníc, definujúcich čo predstavuje zneužitie postavenia, nasledujúci etický kódex sa musí prísne dodržiavať.

Williamson County požaduje dodržiavanie noriem etickosti aj od subjektov, ktoré s ňou vstupujú do obchodných vzťahov. Všetky zmluvy preto musia obsahovať ustanovenie, ktoré považuje akúkoľvek snahu ovplyvniť jej zamestnancov, aby narušili štandardy etického kódexu, za dôvod zrušenia zmluvy. Potenciálni dodávatelia miestnej samosprávy musia vyhlásiť, že nebudú žiadnym spôsobom narušovať etický kódex.

ETICKÝ KÓDEX

Politika verejného obstarávania

Verejná služba sa vykonáva vo verejnom záujme a na základe dôvery verejnosti. Williamson County chce zachovávať integritu samosprávnej jednotky a prijímať vhodných zamestnancov na výkon svojich funkcií. Tieto ciele dosahuje aj prostredníctvom ustanovenia základných štandardov etického správania sa, ktoré neznamenajú obmedzenie vstupu do verejnej služby.

Verejní zamestnanci musia vykonávať svoje povinnosti nestranne a garantovať rovnocenný prístup všetkých dodávateľov do systému verejného obstarávania na úrovni „county“. Musia sa tiež správať tak, aby podporovali rast dôvery verejnosti k integrite obstarávacieho systému Williamson County.

Pre garantovanie uvedených cieľov je nevyhnutné, aby ďalej uvedené etické

štandardy dodržiavali aj subjekty, ktoré chcú s Williamson County vstupovať do obchodných vzťahov.

Všeobecné etické štandardy

1. Za snahu o získanie osobného prospechu počas výkonu verejnej služby vo Williamson County sa považuje každé správanie, ktoré nie je v súlade s pravidlami výkonu povinností zamestnanca.
2. Za porušenie etických pravidiel sa považuje aj každá snaha vplývať na zamestnanca Williamson County, aby porušil štandardy etického správania stanovené týmto kódexom.
3. Za porušenie etického kódexu sa považuje, ak ľubovoľný zamestnanec Williamson County participuje v procese verejného obstarávania, pričom vie, že:
 - on osobne, alebo niekto z jeho príbuzných je v danom procese finančne zainteresovaný,
 - jeho podnikanie, podnikanie jeho príbuzných, jeho zamestnávateľ, alebo zamestnávateľ niekoho z jeho príbuzných sú spojené s finančným záujmom, vyplývajúcim z procesu obstarávania,
 - osoba alebo organizácia, s ktorou zamestnanec alebo jeho príbuzný jedná o budúcom zamestnaní, je na danom procese obstarávania zainteresovaná.
4. Dary. Za porušenie princípov etického kódexu sa považuje ponúknutie, poskytnutie alebo súhlas s poskytnutím pozornosti, daru alebo zamestnania zamestnancovi Williamson County v spojení s rozhodovaním, vydávaním súhlasu alebo nesúhlasu, prípravou časti súťažných podkladov, špecifikácií, štandardov, poskytovaním rád, poradenstva alebo auditu súvisiaceho s prípravou súťažných návrhov, stanovovaním postupov, vydávaním rozhodnutí alebo ďalšími aktivitami procesu verejného obstarávania. Žiaden zamestnanec Williamson County nesmie o takomto dare/pozornosti vyjednávať, požadovať ho, prijať alebo súhlasiť s jeho prijatím.
5. Druhostupňové dary. Za porušenie etického kódexu sa pokladá aj poskytnutie platby, daru alebo ponuka zamestnania zo strany subdodávateľa vo vzťahu k zmluvnému partnerovi, ktorý obdržal kontrakt od Williamson County, alebo obdobne prepojenému subjektu, s cieľom získať príslušnú subdodávku alebo objednávku.
6. Zmluvné ustanovenie. Ustanovenia týkajúce sa darov v predchádzajúcich dvoch odsekoch sú súčasťou každej zmluvy a vyjednávania.
7. Za porušenie etického kódexu zamestnancom alebo bývalým zamestnancom Williamson County sa považuje vedomé poskytnutie dôverných informácií s cieľom získania okamžitej alebo budúcej osobnej výhody pre seba alebo inú osobu.

3.4. ETICKÝ KÓDEX VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA

The National Institute of Governmental Purchasing

ETICKÝ KÓDEX

1. Zamestnanec hľadá alebo prijíma riadiace alebo výkonné miesto len v prípade, že plne súhlasí s princípmi profesionálneho výkonu príslušného postu a je si istý, že jeho kvalifikácia pre pôsobenie na danom mieste vyhovuje a umožní mu

- vykonávať povinnosti v prospech zamestnávateľa.
2. Zamestnanec verí hodnote a významu služieb poskytovaných organizáciou a v jej spoločenskej zodpovednosti.
 3. Zamestnanec sa riadi ideami dôstojnosti a integrity pri všetkých svojich verejných a osobných vzťahoch s cieľom zabezpečiť rešpektovanie organizácie a dôveru občanov, ktorým slúži, voči svojej organizácii.
 4. Zamestnanec považuje osobný zisk získaný prostredníctvom zneužitia svojich verejných alebo osobných vzťahov za dehonestujúci a neakceptovateľný.
 5. Zamestnanec včas identifikuje situácie, v ktorých by sa mohol dostať do konfliktu záujmov a vyhne sa im.
 6. Zamestnanec za žiadnych okolností neprijíma priamo alebo nepriamo dary, pozornosti alebo iné cennosti od dodávateľov, ktoré by mohli ovplyvniť, alebo by mohli vzbudiť podozrenie, že môžu ovplyvniť rozhodnutia v procesoch verejného obstarávania.
 7. Zamestnanec vhodným spôsobom informuje verejnú organizáciu o problémoch a pokroku výkonu jednotlivých operácií, opiera sa o fakty.
 8. Zamestnanec odmieta akékoľvek vplyvy pri kontrole podriadených s cieľom zachovať si integritu profesionálneho manažéra. Všetky osobné veci rieši na základe reálnych skutočností, bez ohľadu na politické, náboženské a etnické súvislosti, pohlavie a vek.
 9. Zamestnanec sa vyhýba predsudkom alebo zvýhodňovaniu, koná objektívne, empaticky a nediskriminačne.

4. NÁVRH POSTUPU TVORBY ETICKÝCH KÓDEXOV VO VEREJNOM OBSTARÁVANÍ V SR

Postup tvorby etických kódexov pre verejné obstarávanie musí rešpektovať existujúci právny stav v SR, v ktorom (ako sme už spomenuli) jedinou platnou etickou normou na centrálnej úrovni je etický kódex štátneho zamestnanca. Za tohto stavu sa ukazuje ako najvhodnejšie použiť nasledujúci prístup:

1. Na ústrednej úrovni (Úrad vlády a Úrad pre verejné obstarávanie) vydať **vzorový etický kódex verejného obstarávania**, ktorý by mal v úvode obsahovať odvolávku na všetky relevantné ustanovenia zákona o štátnej/verejnej službe a etického kódexu štátneho zamestnanca, príp. ďalšie súvisiace platné právne normy, vyžadujúce ich uplatňovanie od všetkých obstarávateľov. V hlavnej časti by mal obsahovať ustanovenia špecificky orientované na tie súvislosti verejného obstarávania, ktoré nie sú riešené uvedenými zákonmi a etickým kódexom.
2. Uložiť/odporučiť jednotlivým obstarávateľským, ale aj dodávateľským organizáciám aplikovať všeobecný kódex na svoje podmienky - spracovať **individualizovaný etický kódex verejného obstarávania** v organizácii (skupine organizácií) a zaradiť ho do systému záväzných interných predpisov upravujúcich procesy verejného obstarávania (interných smerníc pre verejné obstarávanie).

4.1. VZOROVÝ ETICKÝ KÓDEX VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA

Základná štruktúra etického kódexu verejného obstarávania by mohla mať nasledujúcu podobu:

A. Časť 1: Všeobecné ustanovenia

1. Všetci zamestnanci, pôsobiaci vo verejnom obstarávaní, pri výkone svojich aktivít dbajú o dodržiavanie všeobecných princípov etiky.
2. Pre zamestnancov v štátnej službe, pôsobiacich vo verejnom obstarávaní, vyplývajú všeobecné princípy etického konania z relevantných ustanovení a princípov zákona o štátnej službe a etického kódexu štátneho zamestnanca SR.
3. Pre zamestnancov mimo verejnej služby, pôsobiacich vo verejnom obstarávaní, sú všeobecné princípy štátnej služby, najmä princíp neustrannosti a odbornosti, ako aj relevantné ustanovenia etického kódexu štátneho zamestnanca SR, najmä princípy čestnosti, korektnosti, neprijímania darov, vyvarovania sa konfliktu záujmov, všeobecným východiskom definujúcim etický rozmer ich konania.
4. Etický kódex verejného obstarávania ďalej podrobnejšie definuje základné princípy a normy postupu všetkých účastníkov verejného obstarávania. Etický kódex verejného obstarávania je záväznou normou pre organizácie, ktorých zriaďovateľom je orgán štátnej správy a odporúčenou normou pre všetky ostatné organizácie pôsobiace vo verejnom obstarávaní, ktoré sa k jeho napĺňaniu môžu prihlásiť prostredníctvom rozpracovania jeho obsahu v interných záväzných normách.

B. Časť 2: Špecifické ustanovenia

C.

B1: Základné princípy etiky vo verejnom obstarávaní:

- Čestnosť a integrita.
- Dodržiavanie zákonnosti.
- Profesionálnosť.
- Chápanie verejného obstarávania ako činnosti vo verejnom záujme
- Zodpovedný manažment verejného obstarávania, založený na princípoch projektového riadenia a smerujúci k preventívnej minimalizácii priestoru pre korupciu správnou a komplexnou prípravou a realizáciou jednotlivých krokov verejného obstarávania (napríklad správnym spracovaním súťažných podkladov).

B2: Základné normy etiky vo verejnom obstarávaní:

- Obstarávanie bez predsudkov, rovný a nestranný prístup ku každému účastníkovi verejného obstarávania.
- Stále prehĺbovanie znalostí o verejnom obstarávaní, zúčastňovanie sa na ďalšom vzdelávaní s cieľom skvalitňovania individuálnej výkonnosti.
- Podporovanie čestnosti v podnikaní a oznamovanie všetkých foriem nevhodných podnikateľských praktík vo verejnom obstarávaní.
- Zverejnenie prípadnej osobnej zainteresovanosti.
- Neverejný a presnosť informácií.
- Vyhybanie sa uplatneniu akýchkoľvek mechanizmov, ktoré by obmedzili rovnocenné konkurenčné prostredie.
- Neprijímanie darov a pozorností (zvonku, ale aj navzájom medzi zamestnancami)

v súvislosti s výkonom verejného obstarávania, ako aj darov a pozorností, ktoré by mohli vzbudiť podozrenie o narušení nestrannosti, s výnimkou pozorností nízkej hodnoty.

- Považovanie osobného zisku získaného prostredníctvom zneužitia vzťahov vyplývajúcich z verejného obstarávania za dehonestujúce a neakceptovateľné.
- Včasná identifikácia situácií, v ktorých by pri výkone verejného obstarávania mohlo dôjsť ku konfliktu záujmov, prevencia, oznamovanie a vyhnutie sa konfliktu záujmov.
- Vyhnutie sa zneužitiu neverejných informácií spojených s verejným obstarávaním pre osobný alebo kolektívny prospech, aj pri prechode do iného zamestnania.
- Odmietanie akýchkoľvek vplyvov zo strany iných osôb (aj nadriadených) pri realizácii činností spojených s obstarávaním, zachovanie si integrity profesionálneho manažéra pri výkone verejného obstarávania.
- Vyhnutie sa akémukoľvek ovplyvňovaniu priebehu verejného obstarávania z pozície nadriadeného, najmä voči zamestnancom, realizujúcim obstarávanie.
- Vyhnutie sa akémukoľvek ovplyvňovaniu „tretích“ osôb priamo alebo nepriamo zainteresovaných do procesu verejného obstarávania, či už z pozície riadiacich a výkonných zamestnancov obstarávateľa, dodávateľov alebo iných subjektov.

4.2. INDIVIDUALIZOVANÝ ETICKÝ KÓDEX VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA

Uloženie povinnosti/odporúčenia spracovať, kodifikovať a následne aj dodržiavať individualizované etické kódexy verejného obstarávania (pre jednotlivých účastníkov verejného obstarávania alebo ich združenia) je jedným zo základných nástrojov garantujúcich reálne uplatňovanie etiky vo verejnom obstarávaní. Individualizované etické kódexy by mali mať podobu záväzných vnútroorganizačných predpisov, súčasťou celkového systému smerníc definujúcich postupy pri verejnom obstarávaní v organizácii/skupine organizácií.

Vzhľadom na to, že etický kódex verejného obstarávania zrejme nemôže mať podobu všeobecne platného zákona, práve proces postupného rozpracovania jeho princípov a noriem do internej legislatívy subjektov pôsobiacich vo verejnom obstarávaní bude rozhodujúcim krokom, ktorým sa k dodržiavaniu etiky vo verejnom obstarávaní prihlásia obce, verejné organizácie, ale aj súkromné subjekty.

Individualizované etické kódexy verejného obstarávania budú vo svojom obsahu vychádzať z etického kódexu verejného obstarávania, pričom ďalej rozpracujú jeho princípy a normy do konkrétnych spôsobov ich uplatňovania v danej organizácii.

5. SYSTÉM KONTROLY DODRŽIAVANIA ETICKÝCH KÓDEXOV VO VEREJNOM OBSTARÁVANÍ

Kontrola dodržiavania etickosti verejného obstarávania by sa mala realizovať na viacerých úrovniach a vo viacerých podobách. Medzi základné východiská vybudovania systému kontroly etiky verejného obstarávania je možné zaradiť:

- A. Na úrovni Úradu vlády:
- vydanie *Etického kódexu verejného obstarávania* v spolupráci s Úradom pre verejné obstarávanie a Úradom pre štátnu službu;
 - kontrola splnenia povinnosti vypracovať individualizované etického kódexy verejného obstarávania štátnymi organizáciami;
 - vytvorenie inštitúcie „píšťalky“, miesta, kde občania a ďalšie subjekty budú mať možnosť podávať podnety, dotýkajúce sa korupcie v oblasti verejného obstarávania;
 - vytvorenie podmienok stimulujúcich občanov a ďalšie subjekty oznamovať prípady korupcie, vrátane ochrany podávajúcich voči potenciálnym negatívnym aktivitám proti nim.
- B. Na úrovni Úradu pre verejné obstarávanie:
- zverejňovanie výsledkov kontrolnej činnosti, pri ktorej sa zistí porušenie etických princípov verejného obstarávania (čierna listina);
 - metodická a organizačná pomoc pri tvorbe individualizovaných kódexov verejného obstarávania;
 - poskytovanie odborných stanovísk v prípade sporov v oblasti etiky verejného obstarávania;
 - zverejňovanie pozitívnych príkladov v oblasti etiky verejného obstarávania.
- C. Na úrovni Úradu pre štátnu službu:
- vytvoriť špecifické mechanizmy pre riešenie prípadov narušenia etiky verejného obstarávania zo strany zamestnancov v štátnej službe, nadväzujúcich na ustanovenia zákona o štátnej službe.
- D. Na úrovni organizácií pôsobiacich vo verejnom obstarávaní:
- vybudovanie interných postupov pre prevenciu narušovania etiky vo verejnom obstarávaní;
 - vybudovanie interných postupov pre vyhľadávanie porušení etiky verejného obstarávania;
 - vybudovanie interných postupov pre riešenie porušení etiky verejného obstarávania.

LITERATÚRA

1. *Audit súladu činností a financovania ústredných orgánov štátnej správy a organizácií v ich pôsobnosti*. www.government.gov.sk.
2. *Control and management system baselines for European membership*. Paris, SIGMA/OECD 1999.
3. Flassik, I. - Nemeč, J. - Vlach, J. - Ursíny, D.: *Verejné obstarávanie (Úvahy pre ďalší rozvoj)*. Bratislava, CPHR - Transparency International Slovensko 2000.
4. Nemeč, J.: *Verejná ekonómia*. Banská Bystrica, EF UMB 2000.
5. Stiglitz, J. E.: *Ekonomika verejného sektoru*. Praha, Grada 1996.
6. Ursíny, D. - Vlach, J.: *Protikorupčné a informačné minimum vo verejnom obstarávaní*. Bratislava, Transparency International Slovensko 2002.
7. Vlach, J.: *Transparentnosť vo verejnom obstarávaní*. Bratislava, CPHR -

- Transparency International Slovensko 1998.
8. Vlach, J. - Nemeč, J.: *Verejné obstarávanie v USA a v Európskej únii*. Bratislava, CPHR - Transparency International Slovensko 2001.
 9. Vlach, J. - Ursíny, D. - Sičáková, E.: *Ako postupovať v procese verejného obstarávania*. Bratislava, CPHR - Transparency International Slovensko 2000.
 10. Zákon 263/1999 Z. z. o verejnom obstarávaní.

PRÍLOHA 1

Etický kódex štátneho zamestnanca SR

Preambula

Etický kódex štátneho zamestnanca (ďalej len „kódex“) stanovuje na základe všeobecne uznávaných a všeobecne uplatňovaných morálnych pravidiel a hodnôt spoločenského styku zásady správania štátneho zamestnanca pri vykonávaní štátnej služby.

Obsahom kódexu sú základné pravidlá správania štátneho zamestnanca, ktoré je povinný dodržiavať z hľadiska etiky spoločenského styku s občanmi a právnickými osobami, s predstavenými a inými štátnymi zamestnancami.

Článok I.

Základné ustanovenia

Kódex vydáva Úrad pre štátnu službu na základe ustanovenia § 6 ods. 2 písm. s) zákona č. 312/2001 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 131/2002 Z. z., zákona č. 143/2002 Z. z. a zákona č. 185/2002 Z. z. Kódex je súborom záväzných noriem správania sa štátneho zamestnanca.

Článok II.

Všeobecné zásady

1. Štátny zamestnanec je pri výkone štátnej služby povinný zachovávať vernosť Slovenskej republike, dodržiavať Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony, ostatné všeobecne záväzné právne predpisy a služobné predpisy, vrátane ustanovení tohto kódexu.
2. Štátny zamestnanec plní úlohy vyplývajúce zo svojho služobného postavenia osobne, zodpovedne, včas a riadne. Je povinný zdržať sa pri výkone týchto povinností, ale aj mimo priameho výkonu služobných povinností, akéhokoľvek správania, ktoré by mohlo narušiť vážnosť štátnej služby.
3. Pri plnení služobných povinností koná štátny zamestnanec profesionálne. Rozhoduje na základe riadne zisteného skutkového stavu veci, pričom dbá na rovnosť účastníkov a správa sa tak, aby nenarušal dôveru verejnosti v nestrannosť a objektivitu svojho rozhodovania. Štátnu službu vykonáva na vysokej odbornej úrovni, ktorú si prehlbuje priebežným vzdelávaním.
4. Štátny zamestnanec komunikuje s verejnosťou, ako aj s ostatnými zamestnancami služobného úradu a so zamestnancami iných úradov čestne, korektne a v súlade so zásadami slušného správania.

Článok III.

Konflikt záujmov

1. Štátny zamestnanec koná vždy vo verejnom záujme a je povinný zdržať sa konania, ktoré by mohlo viesť ku konfliktu verejného záujmu s osobnými záujmami štátneho zamestnanca, jemu blízkych osôb alebo iných fyzických osôb a právnických osôb. Na akýkoľvek skutočný alebo možný konflikt záujmov je povinný bezodkladne upozorniť svojho predstaveného.
2. Štátny zamestnanec sa nezúčastňuje žiadnej činnosti, ktorá by bola v rozpore s riadnym plnením jeho služobných povinností.
3. Štátny zamestnanec koná politicky neutrálnym spôsobom a podporuje výkon kompetencií služobného úradu.
4. Štátny zamestnanec sa vyhýba činnosti, ktorá by poškodzovala dôveru verejnosti a jeho služobného úradu v jeho schopnosť plniť služobné úlohy nestranne.

Článok IV.

Dary a iné výhody

1. Štátny zamestnanec nevyžaduje ani neprijíma žiadne dary, ani iné výhody, ktoré by mohli mať vplyv na jeho rozhodovanie a profesionálny prístup vo veci, alebo ktoré by bolo možné považovať za odmenu za prácu, ktorá je jeho povinnosťou. To sa nevzťahuje na ocenenia poskytnuté štátnemu zamestnancovi služobným úradom za zásluhy a pri mimoriadnych udalostiach.
2. Ocenenia poskytnuté štátnemu zamestnancovi pri oficiálnych príležitostiach, ktoré nebolo možné odmietnuť, sú majetkom Slovenskej republiky, a štátny zamestnanec je povinný ich odovzdať svojmu predstavenému. Vedúci služobného úradu rozhodne o naložení s takýmto darom.
3. Štátny zamestnanec nepripustí, aby sa v súvislosti so svojím zamestnaním v štátnej službe dostal do postavenia, v ktorom by bol zaviazaný odplatiť preukázanú službu, alebo akúkoľvek inú ponúknutú výhodu, čím by sa narušila nestrannosť a objektivita jeho konania a rozhodovania.

Článok V.

Zneužitie služobného postavenia

1. Štátny zamestnanec počas vykonávania štátnej služby ani po jeho skončení nezneužíva výhody vyplývajúce z jeho služobného postavenia ani informácie získané pri plnení služobných úloh na získanie akéhokoľvek majetkového alebo iného prospechu pre seba, jemu blízke osoby alebo iné fyzické a právnické osoby.
2. Štátny zamestnanec neponúka ani neposkytuje žiadnu výhodu spojenú s jeho postavením v štátnej službe.
3. Štátny zamestnanec nezneužíva svoje postavenie voči iným štátnym zamestnancom, najmä vynucovaním správania nad rámec ich služobných povinností.
4. Predstavený nevyžaduje od podriadených štátnych zamestnancov plnenie služobnej úlohy, ktorá je v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi a služobnými predpismi, ktorá nepatrí podľa osobitných predpisov do pôsobnosti služobného úradu alebo patrí do výlučnej pôsobnosti predstaveného, v opačnom prípade podriadený štátny zamestnanec upozorní predstaveného na túto skutočnosť. V prípade, že predstavený trvá na splnení úlohy, je povinný to oznámiť písomne.
5. Štátny zamestnanec domnievajúc sa, že sa od neho vyžaduje, aby konal spôsobom,

- ktorý je nezákonný, nesprávny alebo neetický, ktorý má za následok zlé hospodárenie, alebo je inak nezlučiteľný s týmto kódexom, písomne oznámi túto záležitosť vedúcemu služobného úradu. Ak sa domnieva, že odpoveď nie je primeraná jeho znepokojeniu, môže záležitosť písomne oznámiť Úradu pre štátnu službu.
6. Štátny zamestnanec nezadržiava informácie, ktoré majú byť riadne zverejnené a neposkytuje informácie, o ktorých vie, že sú nesprávne alebo zavádzajúce a zachováva mlčanlivosť o skutočnostiach, o ktorých sa dozvedel pri výkone štátnej služby, pokiaľ nebol tejto povinnosti zbavený vedúcim služobného úradu alebo na základe osobitného predpisu 1). Táto povinnosť trvá i po skončení štátnozamestnaneckého pomeru.

Článok VI.

Spoločné ustanovenia

1. Štátny zamestnanec chráni majetok štátu pred poškodením, zničením a zneužitím. Zverené prostriedky využíva čo najefektívnejšie v súlade s účelom, na ktorý boli určené a nezneužíva ich na dosiahnutie osobného prospechu.
2. Štátny zamestnanec upozorní predstaveného na porušenie všeobecne záväzných právnych predpisov, služobných predpisov alebo tohto kódexu iným štátnym zamestnancom bez zbytočného odkladu po tom, ako sa o porušení dozvie.

Článok VII.

Účinnosť

Etický kódex štátneho zamestnanca nadobúda účinnosť dňom 31. júla 2002.

PRÍLOHA 2

Etický kódex verejného zamestnanca Českej republiky

Preambule

Základními hodnotami, které má každý zaměstnanec veřejné správy ctít a vytvářet tak základ pro vybudování a udržení důvěry veřejnosti, jsou zákonnost při rozhodování a rovný přístup ke všem fyzickým i právnickým osobám. Zaměstnanec veřejné správy má zájem na efektivním výkonu veřejné správy, a proto si dalším vzděláváním prohlubuje svou odbornost.

Účelem tohoto kodexu je podporovat žádoucí standardy chování zaměstnanců ve veřejné správě a informovat veřejnost o chování, jež je oprávněna od zaměstnanců ve veřejné správě očekávat.

Článek 1.

Základní ustanovení

1. Tento Kodex je doporučením pro zaměstnance správních úřadů a pro zaměstnance územních samosprávných celků (dále jen „zaměstnanec“).
2. Zaměstnanec vykonává svou práci ve shodě s Ústavou České republiky, zákony a dalšími právními předpisy a zároveň činí vše nezbytné pro to, aby jednal v souladu s ustanoveními tohoto Kodexu.

Článek 2.

Obecné zásady

1. Výkon veřejné správy je službou veřejnosti, zaměstnanec ji vykonává na vysoké odborné úrovni, kterou si studiem průběžně prohlubuje, s nejvyšší mírou slušnosti, porozumění a ochoty a bez jakýchkoli předsudků.
2. Zaměstnanec jedná korektně s ostatními zaměstnanci úřadu i se zaměstnanci jiných úřadů veřejné správy.
3. Zaměstnanec činí rozhodnutí a řeší záležitosti objektivně na základě jejich skutkové podstaty, přihlížející pouze k právně relevantním skutečnostem, a bez zbytečných průtahů. Nejedná svévolně k újmě jakékoli osoby, skupiny osob nebo orgánu či složky právnické osoby, ale naopak prosazuje práva a oprávněné zájmy občanů.

Článek 3.

Střet zájmů

1. Zaměstnanec nepřipustí, aby došlo ke střetu jeho soukromého zájmu s jeho postavením jako zaměstnance ve veřejné správě. Soukromý zájem zahrnuje jakoukoli výhodu pro něj, jeho rodinu, blízké a příbuzné osoby a právnické nebo fyzické osoby, se kterými měl nebo má obchodní nebo politické vztahy.
2. Zaměstnanec se neúčastní žádné činnosti, která se neslučuje s řádným výkonem jeho pracovních povinností nebo tento výkon omezuje.
3. Pokud si není zaměstnanec jist, zda jde o činnost slučitelnou s jeho podílem na výkonu veřejné správy, projedná záležitost se svým nadřízeným.

Článek 4.

Politická nebo veřejná činnost

1. Zaměstnanec jedná při výkonu veřejné správy politicky nestranným způsobem.
2. Zaměstnanec nebude vykonávat takovou politickou nebo veřejnou činnost, která by mohla narušit důvěru občanů v jeho schopnost nestranně vykonávat své služební povinnosti.

Článek 5.

Dary a jiné nabídky

1. Zaměstnanec nevyžaduje ani nepřijímá dary, úsluhy, laskavosti, ani žádná jiná zvýhodnění, která by mohla ovlivnit nebo zdánlivě ovlivnit rozhodování ve věci, narušit profesionální přístup k věci, nebo která by bylo možno považovat za odměnu za práci, která je jeho povinností.
2. Zaměstnanec nedovolí, aby se v souvislosti se svým zaměstnáním ve veřejné správě dostal do postavení, ve kterém je zavázán oplatit prokázanou laskavost, nebo které jej činí přístupným nepatřičnému vlivu jiných osob.
3. Pokud je zaměstnanci v souvislosti s jeho zaměstnáním ve veřejné správě nabídnuta jakákoli výhoda, odmítne ji a o nabídnuté výhodě informuje svého nadřízeného.
4. Zaměstnanec se v soukromém životě vyhýbá takovým činnostem, chování a jednání, které by mohlo snížit důvěru ve veřejnou správu v očích veřejnosti, nebo dokonce zavdat příčinu k vydírání zaměstnance v důsledku jeho jednání v rozporu s právními předpisy nebo etickými normami.

Článek 6.

Zneužití úředního postavení

1. Zaměstnanec nevyužívá výhody vyplývající z jeho postavení, ani informace získané při výkonu veřejné správy pro svůj soukromý zájem. Je jeho povinností vyhnout se konfliktům zájmů i předcházet takovým situacím, které mohou podezření z konfliktu zájmů vyvolat.
2. Zaměstnanec nenabízí ani neposkytuje žádnou výhodu jakýmkoli způsobem spojenou s jeho postavením ve veřejné správě, pokud to zákon neumožňuje.
3. Zaměstnanec neuvádí vědomě v omyl ani veřejnost, ani ostatní zaměstnance v úřadu.
4. S informacemi získanými při výkonu veřejné správy zaměstnanec nakládá se vši potřebnou důvěrností a poskytuje jim příslušnou ochranu. Přihlíží přitom náležitě k právu veřejnosti na přístup k informacím v rozsahu daném příslušnými zákony.

Článek 7.

Oznámení nepřipustné činnosti

1. Zaměstnanec vynakládá veškeré úsilí, aby zajistil maximálně efektivní a ekonomické spravování a využívání finančních zdrojů, zařízení a služeb, které mu byly svěřeny. V případě, že zjistí ztrátu nebo újmu na majetku ve státním vlastnictví nebo na majetku ve vlastnictví územních samosprávných celků, podvodné či korupční jednání, oznámí tuto skutečnost nadřízenému vedoucímu zaměstnanci, popřípadě příslušnému orgánu činnému v trestním řízení.
2. V případě, že je zaměstnanec požádán, aby jednal v rozporu s právní úpravou, nebo způsobem, který představuje možnost zneužití úřední moci, odmítne takové jednání a oznámí tuto skutečnost svému nadřízenému.

PRÍLOHA 3

C. Etický kódex vydaný Federálním úradom pre etiku verejnej správy USA (www.usoge.gov)

Už sme spomenuli, že v USA vydal etický kódex pre verejnú správu Federálny úrad pre etiku vo verejnej správe. V porovnaní s kódexami prijatými v SR a v ČR ide o podstatne komplexnejší dokument, ktorý rieši nasledujúce okruhy etiky verejnej služby (uvádzame obsah dokumentu, ktorý ma takmer sto strán):

Časť A

Všeobecné ustanovenia

- § 2635.101 Základné povinnosti verejnej služby
- § 2635.102 Definície
- § 2635.103, § 2635.104 Okruh platnosti
- § 2635.105 Dodatočné ustanovenia
- § 2635.106 Disciplinárne konanie
- § 2635.107 Etické poradenstvo

Časť B

Dary zvonku

- § 2635.201 Úvodné ustanovenia
- § 2635.202 Všeobecné štandardy
- § 2635.203 Definície
- § 2635.204 Výnimky
- § 2635.205 Zaobchádzanie so zakázanými darmi

Časť C

Dary medzi zamestnancami

- § 2635.301 Úvodné ustanovenia
- § 2635.302 Všeobecné štandardy
- § 2635.303 Definície
- § 2635.304 Výnimky

Časť D

Konflikt finančných záujmov

- § 2635.401 Úvodné ustanovenia
- § 2635.402 Diskvalifikujúce finančné záujmy
- § 2635.403 Zakázané finančné záujmy

Časť E

Nestrannosť pri výkone služby

- § 2635.501 Úvodné ustanovenia
- § 2635.502 Osobné a obchodné vzťahy
- § 2635.503 Mimoriadne platby od bývalých zamestnávateľov

Časť F

Hľadanie nového zamestnania

- § 2635.601 Úvodné ustanovenia
- § 2635.602 Rozsah platnosti a ďalšie súvislosti
- § 2635.603 Definície
- § 2635.604 Zákazy spojené s hľadaním nového zamestnania
- § 2635.605 Výnimky
- § 2635.606 Zákazy spojené s nástupom do nového zamestnania vychádzajúce z navrhutej pracovnej zmluvy

Časť G

Zneužitie postavenia

- § 2635.701 Úvodné ustanovenia
- § 2635.702 Zneužitie verejného úradu pre osobný prospech
- § 2635.703 Zneužitie neverejných informácií
- § 2635.704 Zneužitie verejného majetku
- § 2635.705 Zneužitie pracovného času

Časť H

Aktivity mimo úradu

- § 2635.801 Úvodné ustanovenia
- § 2635.802 Konfliktné aktivity a zamestnania
- § 2635.803 Povolenie zamestnania a aktivít mimo úradu pred ich vznikom
- § 2635.804 Obmedzenie príjmov vyplývajúcich z aktivít mimo úradu
- § 2635.805 Pôsobenie ako expert alebo svedok
- § 2635.806 Členstvo v odborných združeníach
- § 2635.807 Výuka, prednášky a spisovateľské aktivity
- § 2635.808 Fundraisingové aktivity
- § 2635.809 Finančné záväzky

Časť I

Ďalšie predpisy

- § 2635.901 Všeobecné ustanovenia
- § 2635.902 Nadväzujúce predpisy

ČASŤ B

Pakt integrity

1. RIZIKO KORUPCIE PRI VEREJNOM OBSTARÁVANÍ

Ak pri hospodárskych vzťahoch vystupuje ako jedna strana štátny alebo verejný orgán, ktorý uhrádza svoje záväzky z verejných prostriedkov, vzniká v trhových podmienkach objektívne riziko korupcie. Typickým príkladom je verejnú obstarávanie (tu je pojem verejný obstarávateľ širší ako pojem štátny a verejný orgán), pri ktorom verejný obstarávateľ nevydáva svoje peniaze, ale verejné prostriedky. Jemu ako osobe podpisujúcej zmluvu nič neubudne tým, že z verejných prostriedkov umožní zaplatiť dodávateľovi vyššiu ako trhovú cenu (tým ubudne len nám občanom), ak mu ako obstarávateľovi dodávateľ odovzdá časť z rozdielu týchto cien. Pritom obidvaja z toho profitujú: Dodávateľ dostal viac ako trhovú cenu a osoba konajúca za obstarávateľa dostala úplatok. To, že obidve strany majú pritom prospech (na účet našich občianskych verejných prostriedkov), logicky znamená, že sa snažia svoje nekorektné konanie ukryť. To je dôvodom toho, že odhaľovať korupciu a úplatkárstvo pri verejnom obstarávaní sa darí len veľmi ťažko a ešte ťažšie je objektívne ju dokázať. Preto sa v boji proti korupcii a úplatkárstvu odporúčajú vo svete najmä preventívne postupy.

Riziko korupcie pri týchto trhových vzťahoch vzniká vo všetkých štátoch sveta, ale miera tohto rizika závisí od mnohých faktorov (napríklad od ekonomickej vyspelosti a etického správania spoločnosti, legislatívy, kvalifikácie a skúseností verejných obstarávateľov, účinnosti kontroly a dôsledkov nedodržiavania korektných postupov). Boj s korupciou z tohto hľadiska sa nikdy nekončí, miera korupcie je však vždy úmerná intenzite a účinnosti boja proti korupcii.

Etické správanie obstarávateľov, uchádzačov a záujemcov pri verejnom obstarávaní patrí medzi hlavné faktory ovplyvňujúce riziko korupcie pri verejnom obstarávaní. Ako každá zmena správania spoločnosti je aj zmena etického správania účastníkov verejného obstarávania pre účinnejší boj proti korupcii úloha dlhodobá a pre previazanosť so všetkými ostatnými faktormi boja proti korupcii aj dlhodobo zložitá. Dlhodobosť z tohto pohľadu znamená, že pri porovnaní s ostatnými faktormi sa zmena v etickom správaní účastníkov verejného obstarávania dosahuje pomalšie a často až následne po zmene aj ostatných faktorov.

2. HISTÓRIA VZNIKU A PÔSOBENIA PAKTOV INTEGRITY

Pakt integrity je protikorupčný nástroj, ktorý v 90. rokoch vyvinula mimovládna medzinárodná organizácia Transparency International. Celkovým zámerom týchto Paktov integrity je pomôcť štátnej a verejnej správe, súkromnému sektoru aj občianskej spoločnosti skvalitniť uzatváranie verejných zmlúv. Má sa to dosiahnuť čiastkovými cieľmi:

- zvýšiť transparentnosť vo verejných súťažiach,
- zvýšiť dôveryhodnosť úradníkov pracujúcich vo verejnom sektore,

- docieľiť zmeny v kultúre správania tak, aby sa dodržiavali etické a právne princípy,
- súhlasiť s regulačnými podmienkami, ktoré by zaistili čestné a neustranné výsledky verejných súťaží.

Významnú podporu Paktom integrity predstavuje konvencia OECD z roku 1997, ktorá je pozoruhodným a cenným prínosom pre medzinárodnú úroveň boja proti korupcii. Táto konvencia prináša dve veľké zmeny: Úplatkárstvo cudzích štátnych a verejných úradníkov sa stáva vo všetkých štátoch, ktoré konvenciu ratifikovali, trestným činom a konvencia vyhlasuje tiež zodpovednosť právnických osôb, čo predstavuje styčný bod medzi konvenciou a Paktmi integrity.

Transparency International organizuje opakovane rokovania k problematike Paktov integrity, kde členovia Transparency International z celého sveta uvádzajú svoje skúsenosti z implementácie Paktov integrity. V priebehu týchto pracovných seminárov sa prezentované kroky hodnotia tak, aby sa zabezpečila konzistencia každého úsilia a aby sa rôzne skúsenosti premietli do vývoja (ak je to potrebné) súčasného modelu Paktu integrity.

Napríklad na rokovaní v roku 2000 v kolumbijskej Bogote sa diskutovalo o viacerých významných témach:

- V akých druhoch vynakladania verejných prostriedkov sa uplatňujú Pakty integrity
- Udržanie záujmu a podpory vlád
- Udržanie záujmu a podpory súkromného sektora
- Procesné a právne prekážky implementácie Paktov integrity
- Pôsobenie a platenie sprostredkovateľov, konzultantov, subdodávateľov a iných tretích osôb
- Ako postupovať pri porušení zmluvných záväzkov
- Sankcie a náhrada škôd
- Zabezpečenie podpory verejnosti
- Zabezpečenie podpory médií
- Zmapovanie súčasných skúseností: Kde sa nachádzame
- Návrh upraveného modelu Paktu integrity

Pakt integrity bol uplatnený v mnohých krajinách sveta, najmä však v Južnej Amerike (Argentína, Kolumbia, Paraguaj, Panama), v Kórei a v Taliansku. Možnosti uplatnenie Paktu integrity sa ukázali vo viacerých afrických štátoch, vo Vietname, Malajzii a Indonézii, v Rusku, Lotyšsku, Nemecku a Švajčiarsku.

3. PODSTATA A VPLYVY PAKTU INTEGRITY

Na rozdiel od Etického kódexu verejného obstarávania, ktorý deklaruje správanie verejného obstarávateľa, uchádzačov a záujemcov pre všetky prípady verejného obstarávania, Pakt integrity predstavuje záväzok etického správania konkrétneho verejného obstarávateľa, uchádzačov a záujemcov **pre jednotlivý, individuálny prípad verejného obstarávania.**

Pakt integrity neopakuje všetky ustanovenia Etického kódexu, ale sústreďuje sa na kľúčový záväzok neponúkať, neprijímať alebo nepožadovať akúkoľvek čiastku peňazí

alebo akúkoľvek inú odmenu, výhodu alebo prospech, aby sa dosiahlo uzatvorenie zmluvy a/alebo narušilo jej správne vykonávanie. Taký záväzok je samozrejme odvodený z ustanovení Etického kódexu a považuje sa za vhodné, aby sa na Etický kódex (ak existuje) odvolal, a tým preukázal, že sa aj celkove bude správať podľa jeho ustanovení.

Pakt integrity samozrejme nenahradzuje legislatívne ustanovenia o procese verejného obstarávania, predpokladá však ich dodržovanie. Môže ich z hľadiska etického správania zopakovať, alebo sa na ne odvolať (napríklad na informačné povinnosti). Rovnako predpokladá dodržovanie všeobecne platných princípov verejného obstarávania.

Pakt integrity je dohoda zmluvného charakteru. Obidve strany (obstarávatelia a uchádzači) vyhlasujú svoje záväzky a zmluvu podpisujú ako platnú a záväznú zmluvu. Názov Pakt integrity nie je v Slovenskej republike zatiaľ ustálený. Svojím obsahom je to dohoda (zmluva) o protikorupčných opatreniach a transparentnosti vo verejnom obstarávaní. Vo svete je názov Integrity pact zaužívaný a ustálený, preto jeho slovenský ekvivalent Pakt integrity možno odporúčať.

3.1. VPLYVY NA OBSTARÁVATEĽOV

Z toho, že **Pakt integrity je zmluva o správaní účastníkov** počas celého procesu verejného obstarávania, je jasné, že to nie je obstarávacia zmluva, ktorú uzatvorí verejný obstarávateľ s víťazným uchádzačom na dodanie tovaru, poskytnutie služieb alebo vykonanie verejných prác. Pakt integrity je zmluva, ktorej uzavretie a podpísanie požaduje verejný obstarávateľ jej zaradením do súťažných podkladov (o tejto požiadavke informuje už v oznámení o vyhlásení metódy verejného obstarávania) a ktorej predloženie požaduje verejný obstarávateľ od uchádzača v rámci jeho ponuky.

Pôsobenie riadne formulovanej a uzavretej zmluvy Pakt integrity treba vidieť v priamom aj nepriamom pôsobení na jednej strane na verejného obstarávateľa a na druhej strane na uchádzača.

3.1.1. Priame pôsobenie Paktu integrity na verejného obstarávateľa

Pakt integrity pôsobí priamo **ako každá iná záväzková zmluva**, ktorá zaväzuje oboch partnerov k určitému správaniu a stanovuje sankcie za jeho porušenie. Požadované správanie, ktoré má zmluva vynútiť, je zahrnuté aj v iných podkladoch verejného obstarávania, nie však vo vzájomne prepojenej forme. Jeho prvky sú zahrnuté do ustanovení zákonov (najmä zákona o verejnom obstarávaní), do všeobecne uznávaných princípov verejného obstarávania, do vyhlásených štandardov a vzorov verejného obstarávania (najmä súťažných podkladov) a vo svojom celku sa odvodzujú od etického kódexu verejného obstarávania. Súhrnná formulácia požadovaného protikorupčného správania v procese verejného obstarávania je však obsiahnutá len v Pakte integrity, a to zmluvne záväznou formou. Dodržovanie ustanovení Paktu integrity je vecou dodržiavania zmluvných ustanovení v danej etape vývoja spoločnosti pod hrozbou vymožitelnosti práva. Spoločenské povedomie o nevyhnutnosti dodržiavať zmluvné záväzky nie je v súčasnosti na Slovensku príliš

vysoké a predstava, že snád' ani nie je potrebné dodržiavať všetky predpisy, je zrejme rozšírená. Nedodržiavajú sa oveľa významnejšie záväzky, ako je záväzok správať sa slušne pri verejnom obstarávaní. Práve pri verejnom obstarávaní je vžitá predstava „keď nemusia tí hore, prečo by sme sa my mali správať slušne“.

Pakt integrity však **obsahuje aj postihy** za neplnenie prijatých záväzkov a podľa medzinárodných zvyklostí sú to postihy značne vysoké. Aby sa tieto postihy uplatnili, musí zmluvná strana preukázať druhej zmluvnej strane neplnenie prijatých záväzkov. Napríklad obstarávateľ musí preukázať uchádzačovi (alebo uchádzač obstarávateľovi), že mu ponúkol alebo dal úplatok, že úplatok od neho alebo od iného uchádzača prijal, alebo pod príslubom úplatku konal nekorektne. Tu sa dostávame do rovnakých ťažkostí ako pri všeobecnom preukazovaní úplatkov podľa správneho alebo trestného práva. To však zd'aleka neznamená, že by sa s uplatňovaním Paktu integrity malo otáľať alebo jeho uplatňovanie odkladať. Ak sa nezaložia možnosti jeho používania v tejto dobe, nemožno samozrejme očakávať jeho čiastočné plnenie ani začiatok jeho neskoršieho účinnejšieho plnenia v budúcnosti. Treba si uvedomiť, že tu ide o zmenu spoločenského povedomia a že takáto zmena je dlhodobou záležitosťou. Zároveň však takáto zmena nenastane ani v budúcnosti, ak jej základy nepoložíme čo najskôr. To už ale súvisí aj s nepriamou pôsobnosťou zmlúv Integrity pact.

3.1.2. Nepriame pôsobenie Paktu integrity na verejného obstarávateľa

Treba otvorene povedať, že **väčší a rýchlejší efekt** treba očakávať od nepriameho pôsobenia Paktu integrity. Pôsobí tu totiž sila transparentnosti, sila toho, že niektoré informácie, ak sú zverejnené a môžu teda byť aj všeobecne známe, vyvíjajú spoločenský tlak na toho, kto koná inak, ako je spoločenský štandard danej spoločnosti v danej dobe. Tento tlak je podľa skúseností pre toho, kto daný spoločenský štandard porušuje, hrozivejší ako neplnenie zmluvných záväzkov, nedodržiavanie zákonných ustanovení alebo dokonca udeľovanie sankcií (ak sú nedôsledne vymáhané). Niektorý človek nemusí mať výčitky svedomia len preto, že koná nekorektne, ale hrozba toho, že sa táto nekorektnosť stane všeobecne známou, mu môže spôsobiť veľké spoločenské ťažkosti.

Prvé pôsobenie je už v samotnom vyhlásení Paktu integrity. Obstarávateľ sa rozhoduje, či má vyhlásiť, že bude podpis zmluvy Paktu integrity pre daný prípad verejného obstarávania požadovať alebo nie. Vie, že spoločnosť prijme jeho vyhlásenie kladne. Bude zrejme, že ďalší spravodlivý verejný obstarávateľ sa aspoň pre tento obstarávací prípad snaží vylúčiť nekorektné postupy a vynucuje si morálny prístup aj od všetkých potenciálnych uchádzačov. Možno sa skutočne v tomto prípade bude správať korektne a vyberie objektívne najvýhodnejšiu ponuku. Ak by požiadavku podpísať Pakt integrity nevyhlásil, vystavoval by sa podozreniu, že možno nemá najmorálnejšie úmysly a preto treba na daný obstarávací prípad dávať pozor. Pre imidž dobrého obchodného partnera je však vyhlásenie Paktu integrity dobrým znamením, najmä ak ho vyžaduje pri všetkých významnejších obstarávacích prípadoch alebo dokonca verejne oznámil vydanie svojho etického kódexu obstarávateľa, od ktorého svoje Pakty integrity odvíja. Zdá sa teda, že vyhlásenie Paktu integrity môže byť pre obstarávateľa silne motivačné. Pre jeho imidž však bude ešte výhodnejšie, ak sa v danom obstarávacom prípade bude skutočne

korektne správať a priznajú mu to uchádzači aj iní zainteresovaní. A najvýhodnejšie bude, ak sa všeobecne uzná, že sa korektne správa vo všetkých svojich prípadoch verejného obstarávania. Zvyšuje sa tak pôsobenie verejne vyhláseného etického kódexu obstarávateľa tým, že neostalo len pri vydaní kódexu, ale že pre každý obstarávací prípad sa osobitne vyhlasuje jeho aplikácia práve prostredníctvom Paktu integrity.

Samozrejme, nejde len o oznámenia toho, že v tomto obstarávacom prípade sa uplatní Pakt integrity. Pakt integrity musí obsahovať nielen všetky potrebné ustanovenia v právne korektnej forme, ale najmä sa musí skutočne dodržiavať. Obstarávateľ tým, že si vyžiadal uzavretie Paktu integrity, berie na seba spoločenský záväzok túto zmluvu dodržiavať a jej dodržiavanie zo svojej strany aj zo strany uchádzačov kontrolovať. Pre imidž obstarávateľa by bolo veľmi nepriaznivé, ak by sa zverejnilo, že sám sa podľa tejto zmluvy nesprával. Verejnosť by jeho nekorektné správanie odsudzovala viac, ako keby sa rovnakej nekorektnosti dopustil bez vyžiadania si a podpísania Paktu integrity. Ak sa nateraz nebudeme zaoberať tým, ako sa porušenie záväzku korektného správania zistí a preukáže, dostávame sa z hľadiska pôsobenia Paktu integrity k časovému bodu, kedy a ako sa spoločnosť o jeho neplnení má dozvedieť, teda ako sa plnenie alebo neplnenie záväzku zverejní.

Ak sa záväzky Paktu integrity splnia, zrejme netreba nič oznamovať a vyhlasovať. Bude zrejme, že obstarávanie prebehlo tak ako malo, že žiadny z účastníkov tohto obstarávacieho prípadu nemal proti uskutočnenému postupu námietky a že ani nik iný nenašiel a neoznámil nič o tom, že by sa bolo postupovalo nemorálne. Možno povedať, že účastníci obstarávania si pripísali ďalšie dobré body za svoje správanie, len nemáme žiadnu listinu, do ktorej by sa takéto dobré body zapísali. Pre budúcnosť by sa azda mohlo zväziť zverejnenie - napríklad na internetovej stránke Úradu pre verejné obstarávanie - listiny cti verejných obstarávateľov, ktorí za uplynulý rok vo všetkých významných prípadoch verejného obstarávania uplatnili Pakt integrity a ustanovenia týchto zmlúv dodržali.

Iná je situácia, **ak sa ustanovenia Paktu integrity nedodržia**. Jednak by mali nastúpiť zmluvné dôsledky nedodržania zmluvných záväzkov a jednak by sa o tom mala dozvedieť verejnosť, najmä odborná verejnosť (verejní obstarávatelia na Slovensku robia aj veľa iných chýb vo verejnom obstarávaní, ako je nedodržanie zmluvných záväzkov Paktu integrity, o ktorých by sa mala verejnosť dozvedieť).

Porušenie zmluvných záväzkov Paktu integrity je však už vážnym porušením nielen etických kódexov verejných činiteľov, ale je porušením právneho stavu podľa obchodného práva, a aj podľa správneho i trestného práva. Dôsledky takéhoto porušenia sú predmetom priameho pôsobenia Paktu integrity, o ktorom sme hovorili vyššie. Teraz ide o nepriame pôsobenie. Skúsenosti ukazujú, že pri preukázanom nesplnení záväzkov zmluvy o Pakte integrity menšiu starosť spôsobujú verejnému obstarávateľovi sankcie stanovené podľa zmluvy o Pakte integrity ako zverejnenie informácií o tejto skutočnosti. To vedie často k „tichému“ zaplateniu dohodnutej pokuty a horlivej snahe o danej skutočnosti „už ďalej nehovoriť“.

⁸ Na Slovensku nie je zatiaľ ustálená terminológia ani jasne vymedzený rozdiel medzi pojmom verejného obstarávateľa ako orgánom štátnej a verejnej správy v zmysle zákona o verejnom obstarávaní a pracovníkom tohto orgánu, povereným výkonom verejného obstarávania. Pri obstarávaní tovarov by náprotivkom anglického *buyer* mohol byť napríklad slovenský *nákupca*.

Pri tejto snahe „už ďalej nehovoriť“ ide na jednej strane o úsilie riadiaceho orgánu verejného obstarávateľa a na strane druhej o snahu **pracovníkov verejného obstarávateľa**, poverených výkonom obstarávania⁸, utajiť informácie o neplnení záväzkov vyplývajúcich z Paktu integrity. Práve pracovníci obstarávateľa sú tí, ktorých môže uchádzač ovplyvňovať na konanie priaznivé pre výber práve jeho ponuky. Práve oni sú potenciálni adresáti najrôznejších služieb, darov, úplatkov a rôznych hmotných výhod, ktoré môžu preberať síce v mene verejného obstarávateľa, ale v prospech vlastnej osoby. Ich prípadné nekorektné kroky sú konané v mene obstarávateľa so snahou utajiť také kroky a nepripustiť zverejnenie informácií o nich.

Možnosť ich priameho postihu v prípade preukázaného neplnenia zmluvných záväzkov je v podmienkach súčasného slovenského správneho práva veľmi malá (napríklad dočasná zrážka z platu), a preto väčšie obavy z ich zverejnenia (a možných dôsledkov takéhoto zverejnenia) pramenia z neistoty zotrvania na terajšom pracovnom mieste aj možnej straty zamestnania v štátnej a verejnej správe alebo v samospráve. Tieto obavy zo zverejnenia nekorektných krokov pracovníkov obstarávateľa znižuje jednak okolnosť, že na Slovensku nie sú zriadené profesionálne obstarávacie agentúry, že obstarávacie činnosti vykonáva rad úradníkov s nepresne vymedzenými kompetenciami (s dôsledkom obhajoby „to nie ja, to ten druhý“) a ďalej okolnosť, že často dochádza k prepojeniu člena voleného orgánu verejného obstarávateľa (s podpisovým právom pre dané prípady) a povereného, ale podriadeného výkonného pracovníka. Snaha pracovníka, povereného výkonom činností verejného obstarávania, zabrániť zverejňovaniu informácií o prípadných nekorektných postupoch, vedúcich k neplneniu záväzkov zmluvy Paktu integrity, sa potom prejavuje v dvoch smeroch - na strane verejného obstarávateľa proti verejnosti a uchádzačom a na strane výkonného pracovníka proti verejnému obstarávateľovi ako zamestnávateľovi.

3.2. VPLYVY NA PODNIKATEĽOV

3.2.1. Priame pôsobenie Paktu integrity na uchádzača

Nesplnenie záväzkov Paktu integrity na strane uchádzača, najmä ponúknutie úplatku alebo inej výhody (a odmietnutie informácií, ktoré by o tejto skutočnosti vypovedali), má pre uchádzača mimoriadne vážne následky, a to nielen vo vzťahu k Paktu integrity, ale aj k zákonu o verejnom obstarávaní, k trestnému právu a k správnomu právu. Vecne rozhodujúcim dôsledkom je nepodpísanie obstarávacej zmluvy s previnivším sa uchádzačom a ďalšie postihy, ustanovené Paktom integrity.

3.2.2. Nepriame pôsobenie Paktu integrity na uchádzača

Rovnako ako obstarávateľ aj uchádzač sa zaoberá najmä nepriamym pôsobením Paktu integrity. Ak dostane návrh podpísať zmluvu so záväzkami vyplývajúcimi z Paktu integrity, uvažuje zrejme vopred, aké dôsledky by pre neho malo nepodpísanie zmluvy. Ak sa uchádzač rozhodne nepodpísať Pakt integrity a na súťaži sa nezúčastniť, je to slobodné rozhodnutie uchádzača a môže ho urobiť po prečítaní oznámenia o vyhlásení súťaže (v tom prípade si ani nevyžiada súťažné podklady) alebo až po obdržaní súťažných podkladov. Jednoducho nepošle obstarávateľovi svoju ponuku. Ak by ktosi vyslovil

podozrenie, že uchádzač tak urobil preto, že sa chcel vyhnúť podpisu zmluvy Paktu integrity, môže uchádzač povedať, že to urobil z iných dôvodov a že nikomu nie je nič do toho, prečo sa súťaže nezúčastní.

Ďalej uchádzač uvažuje, aké dôsledky by pre neho malo **podpísanie** Paktu integrity. Bez ohľadu na to, ako by uchádzač dopadol vo vlastnej súťaži, pre jeho imidž by bolo dobré, aby sa verejnosť (najmä obstarávatelia) dozvedela, že podpísal Pakt integrity a vzal na seba záväzok postupovať v danej súťaži čestne a korektne. Ešte lepšie by na jeho imidž pôsobilo zverejnenie informácie, že pri všetkých súťažiach, ktorých sa uchádzač zúčastnil, podpísal Pakt integrity. Takéto zverejnenie by si musel zariadiť sám uchádzač, možno na svojej internetovej stránke. Zrejme však uchádzač bude chcieť uviesť túto pre neho priaznivú informáciu v každej svojej ponuke, možno spolu s podobnými informáciami, napríklad že je nositeľom certifikátu systému riadenia kvality, že je zapísaný v zozname spôsobilých podnikateľov, že v doterajších súťažiach nepodával námietky na postup obstarávateľa a podobne. Okolnosť, že podpísanie Paktu integrity zvyšuje imidž uchádzača, zrejme povedie k tomu, že uchádzači pravdepodobne budú podpisovať Pakt integrity, ak bol zahrnutý do súťažných podkladov, a to aj keď vedia, že sa budú usilovať ovplyvniť priebeh súťaže v svoj prospech. Veľkosť rizika takého ich rozhodnutia bude zrejme závisieť od zamýšľaného spôsobu ovplyvňovania výsledku súťaže. Zväčša pôjde o využitie nepresností v súťažných podkladoch (najmä v špecifikáciách predmetu obstarávania, v podmienkach účasti na súťaži a v kritériách pre výber najlepšej ponuky), a teda o ovplyvnenie verejného obstarávateľa (členov jeho komisie) v tom, aby prijal taký výklad týchto nepresných podkladov, ktorý je (ako jeden z možných výkladov) priaznivý pre ponuku daného uchádzača. Ak teda uchádzač uváži, že riziko podpísania Paktu integrity s ohľadom na zamýšľané ovplyvňovanie výsledku výberu najlepšej ponuky je pre neho malé, bude pravdepodobne Pakt integrity podpisovať pod dojmom toho, že zverejnenie toho, že podpísal zmluvné záväzky Paktu integrity podstatne zlepšuje jeho imidž na trhu.

Ak uchádzač zmluvu Paktu integrity podpísal, potom zverejnenie toho, že svoje **zmluvné záväzky Paktu integrity nedodrжал**, je pre podnikateľa mimoriadne nepriaznivé, nech už sa táto informácia zverejnila akýmkoľvek spôsobom. Najneprijemnejším spôsobom je zverejnenie na čiernej listine podnikateľov - uchádzačov, ktorí nesplnili svoje zmluvné záväzky Paktu integrity. V preukázanom prípade by sa zverejnenie malo objaviť vo Vestníku verejného obstarávania v zmysle § 76 a § 77 zákona o verejnom obstarávaní v zozname podnikateľov, ktorí boli vyčiarknutí zo zoznamu spôsobilých podnikateľov.

Niet pochyb o tom, že verejní obstarávatelia rovnako ako aj uchádzači majú záujem o to, aby sa v okruhu ich pôsobnosti verejne vedelo, že pri svojich obstarávacích prípadoch **podpisujú** Pakty integrity a že svoje zmluvné záväzky Paktu integrity **dodržujú**. Informácie o tom sa budú snažiť rozširovať a uvádzať pri všetkých možných príležitostiach, najmä pri každom ďalšom obstarávacom prípade.

Informácie o tom, že niektorý z účastníkov prípadu verejného obstarávania svoje zmluvné záväzky Paktu integrity **nesplnil**, môžu účinne priamo aj nepriamo pôsobiť len vtedy, ak nesplnenie zmluvných záväzkov bolo oficiálne preukázané. Dôsledkom toho môže byť (okrem sankcie dohodnutej v Pakte integrity) vylúčovanie uchádzača z účasti na ďalších obstarávacích prípadoch.

4. OBSAH A FORMA PAKTU INTEGRITY

Pakt integrity je záväzková zmluva, ktorá - ak má byť v danom právnom poriadku po podpise zmluvných strán platná - musí spĺňať požadované náležitosti čo do formy aj obsahu zmluvy. Navrhovateľom Paktu integrity je verejný obstarávateľ, a je preto jeho povinnosťou, aby požadované náležitosti zmluvy dodržal. Pomôckou je všeobecný vzor Paktu integrity, ktorý tvorí prílohu tejto časti štúdie a ktorý je odvodený od vzorov vypracovaných Transparency International. Povinnosť dodržať požadované náležitosti zmluvy však platí aj pre jej individualizáciu pre daného verejného obstarávateľa, aj pre jej konečnú individualizáciu pre daný prípad verejného obstarávania.

Z hľadiska formy musí Pakt integrity zahrňovať údaje o zmluvných stranách, o požiadavke na uchádzača podpísať ho a zaradiť ho do ponuky ako podmienku účasti na súťaži, o predmete a obsahu zmluvy, o preukazovaní plnenia zmluvy, o zmluvných pokutách za neplnenie zmluvy, o dobe platnosti zmluvy, o záverečných ustanoveniach zmluvy, dátum jej podpísania a podpisy štatutárnych zástupcov zmluvných strán.

Z hľadiska obsahu zahrňuje Pakt integrity ustanovenie o podpise zmluvy uchádzačom, základný záväzok protikorupčného správania zmluvných strán, záväzky verejného obstarávateľa, záväzky uchádzačov daného prípadu verejného obstarávania, spôsoby zisťovania a preukazovania neplnenia prijatých záväzkov, sankcie za porušenie zmluvných záväzkov, spôsoby výkladu tohto Paktu integrity a riešenia sporov.

Úvodné ustanovenie zmluvy ju jednoznačne **spojuje s daným prípadom verejného obstarávania**, a to diferencovane podľa prijatej metódy verejného obstarávania a s ňou spojených postupov verejného obstarávania. Bude sa teda diferencovať pre každý obstarávací prípad individuálne tak, aby nebolo pochyb, o ktorý obstarávací prípad ide. Obsahuje metódu verejného obstarávania, predmet obstarávania, miesto a dátum oznámenia o vyhlásení metódy verejného obstarávania (pri metódach s povinným verejným oznámením), spojitosť so súťažnými podkladmi alebo výzvou na predloženie ponuky, poskytnutými v danom termíne, ktorých súčasťou je aj zmluva Pakt integrity, alebo inú spojitosť s daným prípadom verejného obstarávania (pri metóde rokovacím konaním bez zverejnenia alebo výnimočne s iným prípadom podprahového obstarávania).

Základným procesným ustanovením je ustanovenie o zmluve Pakt integrity ako o **súčasti každej platnej ponuky** daného prípadu verejného obstarávania. Verejný obstarávateľ dáva k dispozícii text tejto zmluvy každému potenciálnemu uchádzačovi ako súčasť súťažných podkladov, a to už podpísaný štatutárnym zástupcom verejného obstarávateľa (týmto podpisom sú právne zaviazaní na plnení zmluvných záväzkov aj všetci zamestnanci a iní ním poverení pracovníci) a stanovuje podpis Paktu integrity štatutárnym zástupcom uchádzača alebo záujemcu ako podmienku účasti uchádzača v danom prípade verejného obstarávania.

Platný slovenský zákon o verejnom obstarávaní **neobsahuje explicitné ustanovenie** o Pakte integrity ako podmienke účasti vo verejnom obstarávaní. Pritom je evidentné, že zmluvné záväzky Paktu integrity plne a jednoznačne zodpovedajú všeobecným princípom verejného obstarávania, uvedeným v úvodnom paragrafe textu zákona aj spoločenským

cieľom verejného obstarávania. Je teda spoločensky žiaduce, aby sa Pakt integrity stal súčasťou procesu verejného obstarávania a jedným z možných dokumentov tohto procesu. Tomu jednoznačne zodpovedá svetová prax už dlhodobo a široko využívajúca pôsobenie Paktov integrity, ktorá rovnako ako v Slovenskej republike nie je legislatívne ustanovená. Spoločensky požadované pôsobenie Paktov integrity na korektnosť procesu verejného obstarávania a na jeho etickú úroveň by sa na Slovensku mohlo podporiť, urýchliť, rozšíriť a zvýšiť zaradením možnosti požadovať uzavretie Paktu integrity ako podmienky na účasť vo verejnom obstarávaní do zákona o verejnom obstarávaní.

Verejný obstarávateľ požaduje od každého uchádzača daného prípadu verejného obstarávania predloženie Paktu integrity **ako súčasť jeho ponuky, podpísaného jeho štatutárnym zástupcom**, čím sa zabezpečuje platnosť podpísaných zmluvných záväzkov pre všetkých zamestnancov daného uchádzača a ním poverených osôb (podobne ako sú zaviazaní aj všetci zamestnanci verejného obstarávateľa a ním poverené osoby).

Nadväzujúce ustanovenie Paktu integrity stanovuje, že tento dokument predstavuje **neoddeliteľnú časť každej zmluvy** uzavretej zo strany daného verejného obstarávateľa na základe tohto verejného obstarávania.

Pakt integrity je súčasťou súťažných podkladov, tvorí ich prílohu. V súťažných podkladoch sa uvádza Pakt integrity, priložený k súťažným podkladom, textom, ktorý bol na základe skúseností zo svetovej aplikácie Paktu integrity štandardizovaný rovnako ako vlastný text Paktu integrity (tvoriaci prílohu súťažných podkladov). Odporúča sa tento text, uvádzajúci Pakt integrity, priložený k súťažným podkladom:

Verejný obstarávateľ sa zúčastňuje boja proti korupcii vo všetkých jej prejavoch.

Aby sa vyhol možnostiam protizákonných aktivít a narušení súťaží na dodávku tovarov, služieb a verejných prác, verejný obstarávateľ zaviedol povinnosť pre všetkých účastníkov týchto súťaží podpísať pripojený Pakt integrity a predložiť ho spolu s ich súťažnými ponukami.

Zahrnutie tohto Paktu integrity do ponúk má za cieľ zabezpečiť spravodlivú súťaž a rovnaké príležitosti pre všetkých uchádzačov, ako aj spravodlivé a transparentné plnenie uzatvorenej zmluvy.

Verejný obstarávateľ overí s najvyššou citlivosťou uplatňovanie tohto Paktu integrity zo strany uchádzačov, ako aj vlastných zamestnancov, spolupracovníkov, sprostredkovateľov a konzultantov.

Na účely riadnej implementácie Paktu integrity zriadil verejný obstarávateľ osobitnú komisiu, na ktorej sekretariát sa môžu zainteresované osoby obrátiť vo veci oznámenia prípadov neplnenia zmluvných záväzkov tohto Paktu integrity a pre získanie informácií alebo vysvetlení.

4.1. PAKT INTEGRITY AKO OBOJSTRANNÝ ZÁVÄZOK

Jadrom základného obojstranného záväzku protikorupčného správania zmluvných strán je všeobecný záväzok zosúladiť svoje vlastné správanie so všeobecnými princípmi verejného obstarávania, najmä s etickými princípmi nediskriminácie, transparentnosti a korektnosti (založenými na zásadách uvedených v Etickom kódexe verejného obstarávania), ako aj výslovný **osobitný protikorupčný záväzok** neponúkať, neprijímať alebo nepožadovať akúkoľvek čiastku peňazí alebo akúkoľvek inú odmenu, výhodu alebo prospech, a to už priamo alebo prostredníctvom sprostredkovateľov tak, aby dosiahli uzatvorenie zmluvy a/alebo nenarušili jej správne vykonávanie.

4.1.1. Záväzky verejného obstarávateľa

Záväzky verejného obstarávateľa sa začínajú jeho vyhlásením, že súťažné podklady (najmä špecifikáciu predmetu obstarávania, podmienky účasti na súťaži a kritériá na vyhodnotenie najvýhodnejšej ponuky) vypracoval v snahe vylúčiť možnú korupciu tak, aby podklady nezakladali možnosti rôznych výkladov, a tým možnosti nekorektného ovplyvňovania výberu najvýhodnejšej ponuky. V súvislosti s tým sa verejný obstarávateľ zaväzuje, že v rovnakom protikorupčnom duchu bude podávať **vysvetlenia k súťažným podkladom** na všetky otázky uchádzačov tak, aby vysvetlené súťažné podklady boli presné, jednoznačné a transparentné a že ich odovzdá všetkým uchádzačom tak, aby sa vylúčila akákoľvek diskriminácia.

Ďalej verejný obstarávateľ vyhlasuje, že jeho zamestnanci, spolupracovníci, konzultanti a subdodávatelia, ktorí sa v tomto prípade zúčastňujú procesu verejného obstarávania a následnej kontroly uzavretých zmlúv, sú si vedomí Paktu integrity, s ktorého **obsahom a duchom sa plne stotožňujú, a sú si vedomí predpokladaných postihov** voči nim v prípade neplnenia záväzkov tejto zmluvy. Toto vyhlásenie môže obstarávateľ významne podporiť zdôraznením, že zmluvné záväzky Paktu integrity vyplývajú z **Etického kódexu verejného obstarávania** (všeobecného alebo individualizovaného pre daného verejného obstarávateľa), s ktorým sú všetci zamestnanci a spolupracovníci verejného obstarávateľa oboznámení a ktorý sú zaviazaní plniť, a že pre toto jeho plnenie platí u verejného obstarávateľa osobitný predpis o systéme uplatňovania a dodržovania Etického kódexu. V súvislosti s tým možno verejným obstarávateľom odporúčať, aby individualizovaný Etický kódex verejného obstarávania vypracovali, vyhlásili a vydali osobitný interný predpis o systéme jeho uplatňovania.

Obidva tieto dokumenty (individualizovaný Etický kódex verejného obstarávania a interný Systém jeho uplatňovania) sa odporúča zverejniť na internetovej stránke verejného obstarávateľa a **v každej zmluve Paktu integrity sa na tieto zverejnené dokumenty odvolať**. S ohľadom na veľký rozsah týchto dokumentov je to zrejme výhodnejší spôsob ako v minulosti v niektorých európskych štátoch zaužívané prikladanie týchto dokumentov k jednotlivým zmluvám Paktu integrity. Verejný obstarávateľ tým dáva na vedomie, že zabezpečuje dodržiavanie etických a morálnych zásad nielen v tomto prípade, ale vo všetkých prípadoch verejného obstarávania, že má zavedený interný systém kontroly správania svojich zamestnancov a spolupracovníkov, že ho dodržiava

a že toto svoje vyhlásenie dáva aj verejne na známosť a ráta s jeho verejnou kontrolou.

V ekonomicky vyspelom zahraničí vykonávajú verejné orgány mnohé svoje činnosti nie prostredníctvom vlastných pracovníkov, ale prostredníctvom **zmluvne poverených fyzických alebo právnických osôb** formou ich služby. Považuje sa preto za dôležité, aby aj títo službou poverení pracovníci pri všetkom konaní v mene verejného obstarávateľa dodržiavali nielen všetky zákonné ustanovenia, ale súčasne aby sa správali podľa zásad etiky a morálky, vyjadrených v ich Etickom kódexe verejného obstarávania a v Systéme jeho uplatňovania. Významnú pozíciu pri verejnom obstarávaní majú odborní konzultanti a sprostredkovatelia, o ktorých odmeňovaní rozhoduje verejný obstarávateľ na základe vzájomnej dohody. S ohľadom na to môže vzniknúť podozrenie, že v rámci tejto dohody sa môže skrývať určité ovplyvňovanie výsledku daného prípadu verejného obstarávania v súvislosti s prijímaním úplatkov. Preto sa požaduje, aby sa záväzky Paktu integrity zo strany verejného obstarávateľa vzťahovali nielen na jeho zamestnancov, ale aj na všetkých jeho spolupracovníkov, konzultantov a sprostredkovateľov.

Verejný obstarávateľ sa ďalej zaväzuje **zverejniť najvýznamnejšie údaje** týkajúce sa daného prípadu verejného obstarávania, najmä: zoznam účastníkov daného prípadu verejného obstarávania vrátane nimi ponúknutých cien, zoznam vylúčených uchádzačov spolu s dôvodmi ich vylúčenia a konkrétne dôvody pre výber víťaznej ponuky spolu s príslušným osvedčením o dodržovaní hodnotiacich podmienok a kritérií, stanovených v súťažných podkladoch. Tieto údaje je slovenský verejný obstarávateľ povinný vo forme príslušných zápisov (a súhrnne v úplnom zápise o vyhodnotení prípadu verejného obstarávania zriadenou komisiou, vrátane mien jej členov) poskytovať príslušným účastníkom prípadu verejného obstarávania. Záväzok verejného obstarávateľa v Pakte integrity sa potom dotýka zverejnenia týchto údajov, napríklad zverejnením úplného zápisu vyhodnotenia daného prípadu verejného obstarávania na internetovej stránke verejného obstarávateľa alebo na jeho výveskách. Pakt integrity by mal stanoviť aj spôsob tohto zverejnenia.

4.1.2. Záväzky uchádzača

Podobne ako v prípade záväzkov verejného obstarávateľa aj uchádzač vyhlasuje, že jeho zamestnanci, spolupracovníci, konzultanti a subdodávatelia, ktorí sa v tomto prípade zúčastňujú na procese verejného obstarávania, na realizácii a kontrole uzavretých zmlúv, sú si vedomí Paktu integrity, s ktorého **obsahom a duchom sa plne stotožňujú, a sú si vedomí predpokladaných postihov** voči nim v prípade neplnenia záväzkov tejto zmluvy podľa interných predpisov. Toto vyhlásenie môže aj uchádzač významne podporiť zdôraznením, že tieto zmluvné záväzky Paktu integrity vyplývajú z **Etického kódexu verejného obstarávania** (všeobecného alebo individualizovaného pre daného uchádzača), s ktorým sú všetci jeho zamestnanci a spolupracovníci oboznámení a podľa interných pravidiel systému jeho uplatňovania zaviazaní ho plniť. Individualizovaný Etický kódex verejného obstarávania konkrétneho uchádzača sa rovnako ako v prípade verejného obstarávateľa odporúča zverejniť na internetovej stránke uchádzača a v každej ponuke sa naň odvolať. Aj uchádzač tým dáva na vedomie, že zabezpečuje dodržovanie etických a morálnych zásad nielen v tomto prípade, ale vo všetkých svojich ponukách,

že má zavedený interný systém kontroly správania svojich zamestnancov a spolupracovníkov a dodržiava ho a že toto svoje vyhlásenie dáva aj verejne na známosť a ráta s jeho verejnou kontrolou.

Významnú pozíciu u uchádzača majú **odborní konzultanti a sprostredkovatelia**, o ktorých odmeňovaní rozhoduje uchádzač na základe vzájomnej dohody. S ohľadom na to môže vzniknúť podozrenie, že v rámci dohodnutej odmeny sa môže skrývať ponuka úplatkov alebo iných výhod. Preto sa odporúča, aby sa záväzky Paktu integrity zo strany uchádzača vzťahovali nielen na jeho zamestnancov, ale aj na všetkých jeho spolupracovníkov, konzultantov a sprostredkovateľov. V ekonomicky vyspelom zahraničí sa to často považuje za samozrejmu súčasť možností aj povinností uchádzača a tento záväzok uchádzača v Pakte integrity sa považuje len za formálny.

Okrem obojstranného záväzku sa uchádzač zaväzuje **oznámiť** verejnému obstarávateľovi akýkoľvek pokus o **narušenie, nezrovnalosti alebo porušenie korektných postupov** procesu daného prípadu verejného obstarávania podľa ustanovení zákona o verejnom obstarávaní a podľa ustanovení súťažných podkladov po celú dobu verejného obstarávania a/alebo počas realizácie obstarávacej zmluvy, a to zo strany kohokoľvek, kto sa zúčastňuje verejného obstarávania v danom prípade, kto má záujem alebo zodpovednosť v danom prípade, kto môže ovplyvniť rozhodnutia týkajúce sa daného prípadu verejného obstarávania.

Tento oznamovací záväzok uchádzača je **široko orientovaný**. Evidentne sa týka najmä pracovníkov, spolupracovníkov, sprostredkovateľov alebo konzultantov obstarávateľa, ktorí by mohli požadovať úplatok, naznačovať ochotu prijať úplatok alebo naznačovať možnosť ovplyvniť proces verejného obstarávania, ak by o to ktosi prejavil preukázateľný záujem. Ďalej sa tento oznamovací záväzok týka pracovníkov, spolupracovníkov, sprostredkovateľov alebo konzultantov ostatných uchádzačov v danom prípade verejného obstarávania, o ktorých nekorektnom postupe majú vedomosť alebo odôvodnené podozrenie.

Treba pripomenúť, že síce **ide o záväzok oznámiť, nie záväzok preukazovať**, ale že oznámené nekorektné konanie bude musieť byť v ďalšom postupe preukázané ako nekorektné alebo naopak vyhlásené za korektné v zmysle ustanovení Paktu integrity. Ak oznámené nekorektné konanie nebude jasne preukázateľné, treba predpokladať, že dotknutá zmluvná strana alebo dotknutá osoba sa proti oznámenému dotknutiu ako urážke na cti ohradí a bude požadovať odvolanie a zadosťučinenie a možno aj náhradu škody rôzneho charakteru, napríklad aj za poškodenie dobrej povesti. Preto treba oznámenie o nekorektnom správaní vždy spájať so schopnosťou také konanie aj preukázať, aspoň na úrovni odôvodneného podozrenia. Rozhodne by sa nemal opakovať jav známy z doterajšieho verejného obstarávania na Slovensku pri podávaní neodôvodnených námietok proti postupu obstarávateľa, vyvolávaný zrejme len snahou znepríjemňovať situáciu verejnému obstarávateľovi a ostatným uchádzačom ako odvetu za neúspech v príslušnom prípade verejného obstarávania.

Tento oznamovací záväzok uchádzača sa výnimočne môže týkať aj pracovníkov, spolupracovníkov, sprostredkovateľov alebo konzultantov samotného uchádzača, ak by chcel danú situáciu riešiť nielen podľa svojich interných pravidiel, ale využiť jej zverejnenie v rámci Paktu integrity na zlepšenie svojho imidžu alebo dokonca na svoje ospravedlnenie v očiach verejnosti.

Navyše, uchádzač vyhlasuje, že neurobil ani neurobí, neprijal ani neprijme žiadne dojednania alebo iné formy koordinovaného správania s ostatnými účastníkmi daného prípadu verejného obstarávania s cieľom **obmedziť hospodársku súťaž** protizákonnými prostriedkami.

V súvislosti so záväzkom uchádzača zabezpečiť aj korektné správanie svojich zmluvných spolupracovníkov, sprostredkovateľov a konzultantov, u ktorých v dohodnutých odmenách by sa mohli skrývať prostriedky na ponuku úplatkov alebo iných výhod pre osoby zúčastnené na vyhodnocovaní najvýhodnejšej ponuky a pre osoby zúčastnené pri podpise obstarávacej zmluvy na dodávku tovarov, služieb alebo verejných prác, uchádzač sa zaväzuje, že bude na žiadosť verejného obstarávateľa **informovať o všetkých platbách realizovaných vo vzťahu k obstarávacej zmluve** uzavretej na záver procesu verejného obstarávania v danom prípade, a to vrátane tých, ktoré sa realizovali **v prospech sprostredkovateľov a konzultantov uchádzača**. Uchádzač sa zaväzuje, že odmenu za posledne menované služby stanoví tak, aby nepresahovala „primerané čiastky za legitímne služby“. Tým sa ponúka verejnému obstarávateľovi možnosť, aby túto "primeranosť odmeny" posúdil a pri neprimerane vysokej odmene zvažil možnosť jej uplatnenia pri ovplyvňovaní výsledku procesu verejného obstarávania v danom prípade.

4.2. SANKCIE ZA NEPLNENIE ZMLUVNÝCH ZÁVÄZKOV

Sankcie za neplnenie zmluvných záväzkov Paktu integrity by mali byť zrejme obojstranné. Verejný obstarávateľ ako verejný orgán má však pre všetkých svojich verejných zamestnancov stanovené sankcie za porušenie ich povinností zákonmi a podľa ustanovení týchto zákonov môže a musí konať, ak porušia svoje zákonné povinnosti. K tomu sa aj prihlasuje vo svojich zmluvných záväzkoch Paktu integrity. Aj za svoje konanie ako verejného orgánu je **verejný obstarávateľ zodpovedný podľa platných zákonných ustanovení**. Ak sa pri verejnom obstarávaní preukáže nezákonné konanie jeho zamestnancov alebo splnomocnencov, je povinný podľa platných zákonov uhradiť preukázanú škodu žalobcom podľa súdneho rozhodnutia a vyvodíť dôsledky pre svojich zamestnancov podľa platných predpisov. Tieto zákonné práva a povinnosti verejného obstarávateľa nemôže zmeniť Pakt integrity, verejný obstarávateľ môže a musí konať len tak, ako mu to zákonné predpisy stanovujú. Preto sa postihy za neplnenie zmluvných záväzkov Paktu integrity vzťahujú na zmluvnú stranu uchádzačov a ich spolupracovníkov, od ktorých sa požaduje, aby tieto postihy v Pakte integrity vzali na vedomie a akceptovali.

Ak sa teda preukázateľne nespĺnia zmluvné záväzky Paktu integrity **zo strany uchádzačov**, zaväzujú sa akceptovať postihy uvedené v zmluve, a to bez ohľadu na to, či by k týmto postihom došlo aj podľa iných záväzných predpisov, ak by Pakt integrity nebol pre daný obstarávací prípad podpísaný. **Ide o tieto postihy:**

- Zamietnutie zmluvy pred jej podpísaním, aj keď sa dospelo k výberu víťaznej ponuky (také právo má však verejný obstarávateľ vždy, ak má preukázateľné dôvody potvrdzujúce nekorektné konanie uchádzačov), alebo zrušenie už podpísanej zmluvy, ak konanie uchádzača vzhľadom na Pakt integrity preukázateľne nekorektné bolo zistené až po podpise obstarávacej zmluvy.
- Prepadnutie súťažnej zábezpeky v prospech verejného obstarávateľa v zmysle

- ustanovení zákona o verejnom obstarávaní.
- Zmluvná pokuta vo výške stanovenej percentami zmluvnej hodnoty obstarávacej zmluvy za obstaranie tovarov, služieb a verejných prác, ktorú verejnému obstarávateľovi uhrádza uchádzač pri nesplnení svojich záväzkov. V ekonomicky vyspelých krajinách sa po skúsenostiach pristúpilo k pevne stanovenej zmluvnej pokute (v závislosti od ceny predmetu obstarávania). Ak obidve zmluvné strany usúdia, že je pre ne výhodnejšie riešiť porušenie zmluvných záväzkov zmluvnou pokutou, je to podstatne jednoduchšie ako preukazovanie výšky škody v súdnom konaní o náhrade vzniknutej škody podľa platných zákonných predpisov, ktoré možno uplatniť. Navyše sa v ekonomicky vyspelých krajinách dospelo k akceptácii pomerne vysokej hodnoty zmluvnej pokuty, prevzatej aj do svetového vzorového znenia Paktu integrity o zmluvnej pokute, a to vo výške 8 % ceny predmetu obstarávania. Samozrejme, ide o navrhovanú štandardnú hodnotu výšky zmluvnej pokuty, ktorú v danom obstarávacom prípade možno stanoviť v Pakte integrity v inej individualizovanej výške podľa zváženia verejného obstarávateľa. Použitie štandardnej výšky zmluvnej pokuty, osvedčenej za desaťročie uplatňovania Paktu integrity vo svete, treba však odporúčať aj v slovenských podmienkach.
 - Zmluvná pokuta uhrádzaná uchádzačom, ktorý nesplnil svoje zmluvné záväzky ostatným uchádzačom, je ďalším významným postihom, aj v tomto prípade stanovenom vo výške percentuálnej časti ceny predmetu obstarávania. Ako štandard sa v svetovej praxi Paktov integrity odporúča zmluvná pokuta vo výške 1 % ceny predmetu obstarávania.
 - Vylúčenie uchádzačov daného prípadu verejného obstarávania, ktorí sa previnili proti zmluvným záväzkom Paktu integrity, z ďalších prípadov verejného obstarávania vyhlásených daným verejným obstarávateľom na stanovený primeraný počet rokov. Tento primeraný počet rokov stanovuje podľa svojho zváženia verejný obstarávateľ v závislosti od daných predmetov obstarávania a od predpokladanej frekvencie ich obstarávania v nasledujúcich rokoch. Za štandardné sa považuje stanovenie tohto obdobia na jeden až tri roky.

4.3. DOBA PLATNOSTI

Pakt integrity a podľa neho príslušné uplatniteľné postihy platia až do doby ukončenia realizácie obstarávateľskej zmluvy, uzatvorenej pre tento prípad verejného obstarávania, a až do doby uplynutia záručnej lehoty príslušných dodávok tovarov, služieb a verejných prác. Doba platnosti Paktu integrity je teda podstatne dlhšia, ako je doba procesu výberu najvýhodnejšej ponuky, upravovaná zákonom o verejnom obstarávaní; trvá aj po dobu od podpisu obstarávacej zmluvy daného prípadu verejného obstarávania súbežne s touto zmluvou až do doby realizácie daného predmetu obstarávania, vrátane záručných lehôt.

4.4. RIEŠENIE SPOROV

Ak sa zmluvné strany na návrh verejného obstarávateľa nedohodnú inak, riešia akékoľvek spory vyplývajúce z Paktu integrity príslušné slovenské súdy. Verejný obstarávateľ môže navrhnúť, aby sa spory týkajúce sa výkladu, vykonávania alebo

nevykonávania tejto zmluvy Pakt integrity urovnávali podľa prijatých pravidiel arbitráže pred orgánom, povereným arbitrážnym konaním.

Na preskúmanie akýchkoľvek zistených prípadov úplatkárstva, korupcie a vydierania a na poskytovanie nevyhnutných informácií týkajúcich sa daného Paktu integrity zriaďuje verejný obstarávateľ osobitnú komisiu, ktorej sekretariát možno kontaktovať na uvedenej adrese telefonicky, faxom alebo e-mailom.

4.5. PODPISY ZMLUVY

Na základe skúseností ekonomicky vyspelých krajín sa veľký dôraz kladie na to, aby Pakt integrity podpisovali štatutárni zástupcovia zmluvných strán, aj keď podpisové právo na niektoré obstarávacie zmluvy na dodávku tovarov, služieb a verejných prác môžu mať iní poverení pracovníci zmluvných strán. Skúsenosti zo sporov o dodržiavanie zmluvných záväzkov Paktu integrity ukázali, že pracovníci a spolupracovníci zmluvných strán sa nie vždy cítili pri svojom konaní v danom prípade verejného obstarávania zaviazaní plnením ich Etických kódexov a pravidiel na ich uplatňovanie a dodržiavanie, a tým aj záväzkov Paktu integrity s odôvodnením, že ich uplatňovanie a dodržiavanie nebolo jasne a záväzne vyhlásené; naopak vedúci pracovníci zmluvnej strany pripúšťali tento presne neurčený stav platnosti ako ospravedlnenie konania niektorých pracovníkov v mene zmluvnej strany. Podpisy štatutárnych zástupcov majú preto podporne zabezpečiť súlad prijatých zmluvných záväzkov so záväzným a jednoznačným usporiadaním týchto vzťahov v interných podmienkach zmluvnej strany, vzťahujúcich sa aj na všetkých spolupracovníkov, sprostredkovateľov a konzultantov.

5. VŠEOBECNÁ ZMLUVA PAKTU INTEGRITY A JEJ INDIVIDUALIZÁCIA

Pakt integrity zachycuje požiadavky na určitú časť správania účastníkov verejného obstarávania - tej časti správania, ktoré by malo byť účinnou zbraňou proti korupcii pri procese verejného obstarávania. Celkový pohľad na požiadavky slušného, morálneho a etického správania účastníkov verejného obstarávania podáva **Etický kódex verejného obstarávania** (odvodený od Etického kódexu štátneho a verejného zamestnanca), ktorý môže mať všeobecný, vzorový charakter pre verejné obstarávanie na Slovensku ako celok, alebo môže byť (a mal by byť) individualizovaný na podmienky konkrétneho verejného obstarávateľa (alebo skupiny verejných obstarávateľov, alebo jej profesionálnej agentúry verejného obstarávania) alebo na podmienky konkrétneho uchádzača alebo záujemcu o verejné dodávky tovarov, služieb a verejných prác.

Ak hovoríme o **všeobecnom, vzorovom Pakte integrity verejného obstarávateľa**, ide o vzor tejto zmluvy, vypracovaný konkrétnym verejným obstarávateľom so zámerom, uplatniť tento vzor zmluvy vo vybraných jednotlivých prípadoch verejného obstarávania (podľa zváženia verejného obstarávateľa), alebo spresniť tento vzor pre potreby konkrétneho prípadu verejného obstarávania.

Vzorový Pakt integrity verejného obstarávateľa logicky vychádza z Etického kódexu daného verejného obstarávateľa, pri čom z neho preberá len najdôležitejšie procedurálne časti protiúplatkárskeho a protikorupčného opatrení. Súčasne verejný obstarávateľ vo vzorovom Pakte integrity vyhlasuje, že jeho zamestnanci, spolupracovníci, sprostredkovatelia a konzultanti **svoje záväzky, vyplývajúce z Paktu integrity poznajú**, stotožňujú sa s nimi a sú si vedomí dôsledkov a predpokladaných postihov voči nim v prípade neplnenia zmluvných záväzkov obstarávateľa. Viac sa o ich správaní v Pakte integrity neuvádza, pričom úplný opis požadovaného správania, vysvetlenie pojmov etického správania pri verejnom obstarávaní a jeho podmienky, jeho kontrola a opatrenia na zabezpečenie jeho dodržovania sú zahrnuté v Etickom kódexe daného verejného obstarávateľa a v systémových pravidlách jeho uplatňovania a dodržovania.

Je preto logické, aby sa verejný obstarávateľ vo svojom Pakte integrity **na svoj Etický kódex verejného obstarávania a na pravidlá jeho uplatňovania a dodržovania odvolal**, dal to na vedomie zmluvným stranám Paktu integrity a navyše, aby zverejnil vhodným spôsobom (napríklad na svojej internetovej stránke, formou vývesiek alebo inou formou) svoj Etický kódex verejného obstarávateľa, aby sa všetci účastníci jeho prípadov verejného obstarávania mohli informovať a presvedčiť sa o tom, k čomu sa zo svojej strany v zmluve Paktu integrity zaväzuje.

Verejná vedomosť o tom, že daný verejný obstarávateľ sa zaväzuje správať podľa svojho verejne vyhláseného Etického kódexu a potvrdzuje to pre všetky svoje významné obstarávacie prípady v osobitnom Pakte integrity, podstatne zvyšuje imidž verejného obstarávateľa. Preto treba odporúčať, aby verejní obstarávatelia vypracovali a verejne vyhlásili svoj Etický kódex verejného obstarávania a pravidlá na jeho uplatňovanie a dodržiavanie a aby sa naň ako na verejne známy dokument odvolávali v svojich Paktoch integrity.

Pre každý jednotlivý prípad verejného obstarávania treba Pakt integrity ďalej spresniť. **Spresnený Pakt integrity** predstavuje doplnenie vzoru zmluvy jednak formálne (názov daného prípadu verejného obstarávania a jeho identifikácia, dátum uzavretia zmluvy a jej podpis) a jednak vecne v súvislosti s daným predmetom verejného obstarávania, vydanými súťažnými podkladmi a vo výške zmluvných pokút, prípadne iné doplnenia.

6. APLIKÁCIA PAKTOV INTEGRITY V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Slovenská republika stojí na začiatku cesty uplatňovania Paktov integrity vo verejnom obstarávaní. K dispozícii sú príklady a vzory ich aplikácie v svetovej praxi z desaťročnej histórie. K ich uplatňovaniu nabáda nie príliš dobrá situácia vo verejnom obstarávaní v Slovenskej republike, a to aj v oblasti etického správania účastníkov verejného obstarávania. Podmienky na uplatňovanie Paktov integrity sú na Slovensku rovnaké ako v štátoch, kde sa Pakty integrity už viac rokov uplatňujú:

Ich uplatnenie **závisí od rozhodnutia verejného obstarávateľa a uchádzačov** daného prípadu verejného obstarávania, od ich **dobrovoľného rozhodnutia**. Dobrovoľnosť

uplatnenia Paktov integrity bola, je a bude rozhodujúcou ideou pre spoločensky požadované etické správanie účastníkov verejného obstarávania. Táto dobrovoľnosť je potrebná jednak pre výber prípadov verejného obstarávania, pre ktoré je vhodné a potrebné Pakt integrity uplatniť, a jednak ako meradlo spoločenského tlaku na etické správanie pri verejnom obstarávaní.

Spoločenské povedomie potreby etického správania (aj pri verejnom obstarávaní) aj akceptovaná priorita boja proti korupcii vyjadrená vládny programom **vytvárajú podmienky na naštartovanie** uplatňovania Paktov integrity aj na Slovensku.

Prvými príkladmi použitia Paktov integrity sú **pilotné projekty spoločného obstarávania** pre viacerých verejných obstarávateľov, uskutočnené na základe vládneho uznesenia v roku 2002. Je to pilotný projekt nákupu osobných automobilov, ktorých verejné obstaranie organizovalo Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky a projekt nákupu kancelárskeho papiera, ktorého verejné obstaranie organizoval Úrad vlády Slovenskej republiky. V oboch projektoch bol súčasťou súťažných podkladov Pakt integrity, ktorý ako správnu požiadavku všetci uchádzači bez výhrad a s uspokojením akceptovali. Vládne uznesenie prijaté na základe vyhodnotenia pilotných projektov odporúča ústredným orgánom, aby spoločné obstarávanie uplatňovali a rozširovali, čo zakladá aj uplatňovanie Paktov integrity.

Spoločenské podmienky sú vhodné aj pre ostatné prípady verejného obstarávania. S ohľadom na to, že nie sú žiadne spoločenské námietky proti uplatňovaniu Paktov integrity, bolo by vhodné, aby túto možnosť verejného obstarávateľa uplatniť Pakt integrity uviedol aj zákon o verejnom obstarávaní, a to samostatným odsekom § 25. To by umožnilo, aby sa vo významných prípadoch verejného obstarávania, keď sa verejný obstarávateľ rozhodne požadovať od uchádzačov pristúpenie k Paktu integrity, stal podpis Paktu integrity uchádzačom podmienkou jeho účasti v danej súťaži a nielen jeho individuálnym zmluvným záväzkom. Rozšírilo by sa tým priame pôsobenie Paktu integrity a nijako by to nepôsobilo na zmenu jeho nepriameho pôsobenia, ktoré by aj naďalej malo spoločensky hlavný význam.

7. KEDY UPLATŇOVAŤ PAKT INTEGRITY?

Vhodnosť a potreba uplatňovať Pakt integrity sa bude riadiť dobrovoľným rozhodnutím verejného obstarávateľa požadovať v danom prípade verejného obstarávania od uchádzačov akceptáciu Paktu integrity a dobrovoľným rozhodnutím uchádzača požadovaný Pakt integrity akceptovať. Toto rozhodnutie bude závisieť jednak od miery spoločenského tlaku na etické správanie účastníkov verejného obstarávania a jednak od výberu prípadu verejného obstarávania, v ktorom je vhodné a účelné Pakt integrity uplatniť.

Ak vezmeme na vedomie, že na Slovensku sú spoločenské podmienky pre zabezpečovanie etického správania splnené (a podporené prioritou protikorupčného boja vo vyhlásenom vládnom programe), a to aj v oblasti verejného obstarávania, teda pre uplatňovanie Paktov integrity vytvárajú dostatočný spoločenský tlak na naštartovanie ich uplatňovania, potom treba zvážiť, v ktorých prípadoch verejného obstarávania treba Pakt integrity vyžadovať.

Pakt integrity je účelné a potrebné uplatňovať vo **významných prípadoch** verejného obstarávania každého verejného obstarávateľa. Aké sú to - z tohto hľadiska - významné prípady verejného obstarávania? Možno vybrať tri hlavné hľadiská posúdenia významnosti prípadu verejného obstarávania:

1. Posúdenie miery možnosti pôsobenia úplatkov a korupcie na výber najvýhodnejšej ponuky v danom prípade verejného obstarávania. Toto posúdenie je subjektívnou úvahou verejného obstarávateľa so zvážením jeho pozície v danom priestore a čase, pravdepodobného využitia úplatkov a korupcie niektorým z potenciálnych záujemcov alebo uchádzačov a možnej efektívnosti takého správania pre víťazného uchádzača.
2. Obmedzenie na tie prípady verejného obstarávania, ktorých výsledkom je uzavretie obstarávacej zmluvy, ktorých metódou obstarania je verejne oznámený súťažný postup (metóda verejnej súťaže, užšej súťaže a rokovacieho konania s oznámením, spoločné obstarávanie a opakované obstarávanie na základe rámcových zmlúv) a pre ktoré sa teda spracúvajú súťažné podklady, do ktorých sa zahrnie aj návrh zmluvy Paktu integrity. Výnimočne tiež na niektoré významné prípady s rokovacím konaním bez zverejnenia, pri ktorých by práve Pakt integrity mohol kompenzovať niektoré riziká nesúťažného rokovania a podpísania zmluvy s jediným uchádzačom. Osobitne odporúčaným postupom pre uplatnenie Paktu integrity je v zmysle vládneho uznesenia spoločné obstarávanie, ktoré sa vždy bude týkať spoločensky významných prípadov verejného obstarávania.
3. Význam a veľkosť prípadu meraná najmä cenou predmetu obstarania v súvislosti s nadlimitným, podlimitným a podprahovým (s vyššou a nižšou cenou) verejným obstarávaním. Pritom treba zväziť aj administratívnu náročnosť a efektívnosť procesu verejného obstarávania. Zodpovednosť za správny výber vhodného prípadu verejného obstarávania je na strane verejných obstarávateľov. Odporučiť možno postup, začínajúci od najvýznamnejších prípadov verejného obstarávania a smerujúci k rozširovaniu tohto výberu rozhodovať až po získanie skúseností.

PRÍLOHA

**Vzor Paktu integrity (zmluvy o protikorupčných opatreniach)
odvodený od vzorového textu Paktu integrity, prijatého Transparency
International po workshope uskutočnenom v Bogote v roku 2000**

PAKT INTEGRITY (Zmluva o protikorupčných opatreniach)

Verejný obstarávateľ XXX
(ďalej verejný obstarávateľ)

a

účastníci prípadu verejného obstarávania (súťaže) na dodávku predmetu obstarávania
YYY vyhláseného oznámením vo Vestníku verejného obstarávania dňa DD.MM..RRRR
(ďalej uchádzač)

uzatvárajú podľa § 269 ods. 2 zákona č. 513/1991 Zb. v znení neskorších predpisov
túto zmluvu:

Cieľom tejto zmluvy je zabezpečiť transparentnosť celého procesu verejného obstarávania
a vylúčiť nekalosúťažné konanie v zmysle § 44 a nasl. zákona č. 513/1991 Zb. v znení
neskorších predpisov.

Tento dokument, podpísaný už štatutárnym zástupcom verejného obstarávateľa,
musí každý uchádzač v danom prípade verejného obstarávania podpísať a predložiť spolu
so svojou ponukou.

Tento dokument predstavuje neoddeliteľnú súčasť každej obstarávateľskej zmluvy,
uzatvorenej verejným obstarávateľom ako výsledok daného prípadu verejného obstarávania.

Táto zmluva ustanovuje vzájomný záväzok verejného obstarávateľa a uchádzačov
v danom prípade verejného obstarávania zosúladiť svoje vlastné správanie so všeobecne
platnými princípmi verejného obstarávania, najmä etickými a morálnymi princípmi
nediskriminácie, transparentnosti a korektnosti (založenými na zásadách uvedených
v Etickom kódexe verejného obstarávania verejného obstarávateľa), ako aj výslovný
osobitný protikorupčný záväzok neponúkať, neprijímať alebo nepožadovať akúkoľvek
čiastku peňazí alebo akúkoľvek inú odmenu, výhodu alebo prospech, a to už priamo
alebo prostredníctvom sprostredkovateľov s cieľom, aby sa dosiahlo uzatvorenie nevýhodnej
zmluvy a/alebo narušilo jej správne vykonávanie.

Verejný obstarávateľ vyhlasuje, že súťažné podklady (najmä špecifikáciu predmetu
obstarávania, podmienky účasti v súťaži a kritériá na vyhodnotenie najvýhodnejšej
ponuky) vypracoval v snahe vylúčiť možnú korupciu tak, aby nezakladali možnosti
rôznych výkladov, a tým možnosti nekorektného ovplyvňovania výberu najvýhodnejšej
ponuky. V súvislosti s tým sa verejný obstarávateľ zaväzuje, že v rovnakom proti-

korupčnom duchu bude podávať vysvetlenia k súťažným podkladom na všetky otázky uchádzačov tak, aby vysvetlené súťažné podklady boli presné, jednoznačné a transparentné a odovzdá ich všetkým uchádzačom tak, aby sa vylúčila akákoľvek diskriminácia.

Verejný obstarávateľ sa zaväzuje, že členovia komisie, ktorú zriadi na vyhodnotenie ponúk tohto prípadu verejného obstarávania, jeho zamestnanci, spolupracovníci, sprostredkovatelia a konzultanti, ktorí sa v tomto prípade zúčastňujú na procese verejného obstarávania a následnej kontroly uzavretých zmlúv, sú si vedomí tohto Paktu integrity, s ktorého obsahom a duchom sa plne stotožňujú. Súčasne sú si vedomí aj predpokladaných postihov voči nim v prípade neplnenia záväzkov tejto zmluvy; potvrdzujú, že neprijmú v ich prospech, v prospech osôb im blízkych alebo v prospech právnickej osoby, ktorej sú tieto osoby alebo osoby im blízke štatutárnym orgánom, členom štatutárneho orgánu, členom dozorného orgánu alebo iného orgánu, spoločníkom alebo členom právnickej osoby priamo alebo sprostredkovane úplatok, dar, pozornosť, akékoľvek iné plnenie alebo výhodu, prísľub takéhoto plnenia alebo výhody. Pakt integrity vyplýva z Etického kódexu verejného obstarávania verejného obstarávateľa, zverejneného na internetovej stránke verejného obstarávateľa www.xxx.

Verejný obstarávateľ sa ďalej zaväzuje zverejniť najvýznamnejšie údaje týkajúce sa daného prípadu verejného obstarávania, najmä: zoznam účastníkov daného prípadu verejného obstarávania, vrátane nimi ponúknutých cien, zoznam vylúčených uchádzačov spolu s dôvodmi ich vylúčenia a konkrétne dôvody pre výber víťaznej ponuky spolu s príslušným osvedčením dodržovania hodnotiacich podmienok a kritérií, stanovených v súťažných podkladoch.

Uchádzač sa zaväzuje, že členovia komisie, ktorú zriadi obstarávateľ na vyhodnotenie ponúk tohto prípadu verejného obstarávania, zamestnancom obstarávateľa ani iným osobám, ktoré môžu tento prípad verejného obstarávania v akejkoľvek forme z titulu svojho pracovného zaradenia alebo funkcie u obstarávateľa ovplyvniť, neposkytne v ich prospech, v prospech osôb im blízkych alebo v prospech právnickej osoby, ktorej sú tieto osoby alebo osoby im blízke štatutárnym orgánom, členom štatutárneho orgánu, členom dozorného orgánu alebo iného orgánu, spoločníkom alebo členom právnickej osoby, priamo alebo sprostredkovane úplatok, dar, pozornosť, akékoľvek iné plnenie alebo výhodu, prísľub takéhoto plnenia alebo výhody.

Uchádzač vyhlasuje, že jeho zamestnanci, spolupracovníci, konzultanti a subdodávatelia, ktorí sa v tomto prípade zúčastňujú v mene uchádzača procesu verejného obstarávania a následnej realizácie a kontroly uzavretých zmlúv, sú si vedomí tohto Paktu integrity, s ktorého obsahom a duchom sa plne stotožňujú, na jeho dodržovanie sa uchádzačovi osobitne zaviazali a sú si vedomí predpokladaných postihov voči uchádzačovi aj voči nim v prípade neplnenia záväzkov tejto zmluvy podľa interných predpisov alebo osobitnej zmluvy. Pakt integrity vyplýva z Etického kódexu verejného obstarávania uchádzača, zverejneného na internetovej stránke uchádzača www.xxx.

Uchádzač sa zaväzuje oznámiť verejnému obstarávateľovi akýkoľvek pokus o narušenie, nezrovnalosti alebo porušenie korektných postupov procesu daného prípadu verejného obstarávania podľa ustanovení zákona o verejnom obstarávaní a vydaných súťažných

podkladov po celú dobu verejného obstarávania a/alebo počas realizácie obstarávacej zmluvy, a to zo strany kohokoľvek, kto sa zúčastňuje verejného obstarávania v danom prípade, kto má záujem alebo zodpovednosť v danom prípade, alebo kohokoľvek, kto môže ovplyvniť rozhodnutia týkajúce sa daného prípadu verejného obstarávania.

Uchádzač vyhlasuje, že neurobil, neurobí a neprijal ani neprijme žiadne dojednania alebo iné formy koordinovaného správania s ostatnými účastníkmi daného prípadu verejného obstarávania s cieľom obmedziť hospodársku súťaž protizákonnými prostriedkami.

Uchádzač sa zaväzuje, že bude na žiadosť verejného obstarávateľa informovať o všetkých platbách realizovaných vo vzťahu k obstarávacej zmluve uzavretej na záver procesu verejného obstarávania v danom prípade, a to vrátane tých, ktoré sa realizovali v prospech sprostredkovateľov a konzultantov uchádzača. Uchádzač sa zaväzuje, že odmenu za posledne menované služby stanoví tak, aby nepresahovala „primerané čiastky za legitímne služby“.

Uchádzač berie na vedomie a akceptuje, že v prípade neplnenia protikorupčných záväzkov, prijatých v tejto zmluve Paktu integrity, sa môžu uplatniť tieto postihy:

- Zamietnutie zmluvy pred jej podpísaním alebo zrušenie už podpísanej zmluvy.
- Prepadnutie súťažnej zábezpeky v prospech verejného obstarávateľa v zmysle ustanovení zákona o verejnom obstarávaní.
- Zmluvná pokuta verejnému obstarávateľovi vo výške 8 % zmluvnej hodnoty predmetu obstarávania. Ak verejnému obstarávateľovi vznikla neplnením zmluvných záväzkov uchádzača vyššia škoda, ako je zmluvná pokuta, môže jej náhradu požadovať súdnou cestou.
- Zmluvná pokuta ostatným uchádzačom vo výške 1 % zmluvnej hodnoty predmetu obstarávania. Ak niektorému z ostatných uchádzačov vznikla neplnením zmluvných záväzkov uchádzača vyššia škoda, ako je zmluvná pokuta, môže jej náhradu požadovať súdnou cestou.
- Vylúčenie tých uchádzačov daného prípadu verejného obstarávania, ktorí sa previnili proti zmluvným záväzkom tohto Paktu integrity, z ďalších prípadov verejného obstarávania vyhlásených verejným obstarávateľom na stanovený primeraný počet rokov.

Tento Pakt integrity a podľa neho príslušné uplatniteľné postihy sú platné odo dňa jeho podpisu oboma zmluvnými stranami až do doby ukončenia realizácie obstarávateľskej zmluvy, uzatvorenej pre tento prípad verejného obstarávania a až do doby uplynutia záručnej lehoty príslušného predmetu obstarávania.

Akokoľvek spory vyplývajúce z tohto Paktu integrity riešia príslušné slovenské súdy. Spory týkajúce sa výkladu, vykonávania alebo nevykonávania tejto zmluvy Paktu integrity sa môžu urovnávať podľa prijatých pravidiel arbitráže pred orgánom, povereným arbitrážnym konaním.

Na preskúmanie akýchkoľvek zistených prípadov úplatkárstva, korupcie a vydierania a na poskytovanie nevyhnutných informácií týkajúcich sa tohto Paktu integrity zriaďuje verejný obstarávateľ osobitnú komisiu, ktorej sekretariát možno kontaktovať na uvedenej

adrese telefonicky, faxom alebo e-mailom.

Dátum:

.....
Za verejného obstarávateľa

.....
Za uchádzača